

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Šlechtické sídlo ve víru moderní doby –
Proměny zámeckého parku v Krásném
Dvoře**

**Aristocratic Residence in Modern Times:
Changes of Historical Park in Krásný Dvůr**

Karel Kocek

Katedra dějin a didaktiky dějepisu

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Hana Havlůjová, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B D – Nj)

Praha 2016

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně, a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů. Dále prohlašuji, že tato bakalářská práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia, či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 12. 7. 2016

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Haně Havlůjové, Ph. D. za neutuchající trpělivost a cenné rady při tvorbě mé bakalářské práce. Dále zaměstnankyním Státního okresního archivu v Jindřichově Hradci za ochotu při získávání archivních pramenů pro mou práci. V neposlední řadě patří velké poděkování mé rodině, mamince Stanislavě za její podporu, energii a schopnost sebeobětování se pro dosažení rodinného štěstí po celý můj život. Dále mé nepostradatelné sestře Stanislavě, která je mým nejlepším kamarádem, na kterého se mohu kdykoli spolehnout. Mé neteri Janičce, která mně od svého narození vlévá do žil životní optimismus a nakonec bych rád poděkoval ještě bratrům mé maminky, mým strýcům RNDr. Vladimírovi a RNDr. Janovi Vítovi, kteří se nám každé vikendy a prázdniny věnovali, na místo kýženého odpočinku, a předávali nám vědomosti, o které nás naši vyučující ochuzovali, a kteří finančně vypomáhají naší mamince i nám, díky čemuž máme se sestrou možnost studovat.

Abstrakt

Předložená práce se věnuje vývoji zámeckého parku v Krásném Dvoře, který zkoumá na základě dostupných pramenů. V pěti kapitolách, zahrnujících období let 1783 – 1986, se zaměřuje na důvody, které vedly ke vzniku parku. Současný stav porovnává s dochovanými zprávami, s pojednáními, která byla napsána významnými návštěvníky, s hospodářskými záznamy majitelů, ale také s korespondencí. Zvláštní pozornost je upřena na rekonstrukce, kterými park v průběhu let prošel, proměnu jeho zástavby a terénní úpravy, které jsou porovnány se současným stavem. Základním cílem práce je vytvoření dějinné osy areálu, kterou bude možné využít k popularizaci parku v očích široké veřejnosti.

Klíčová slova

Šlechtické sídlo, moderní doba, Krásný Dvůr, zámecký park, proměny.

Abstract

The thesis is focused on the development of historical park in Krásný Dvůr. History of the park is researched on the basis of accessible sources and presented in five chapters, including the period of time between the years 1783 and 1986. The reasons for both establishment and reconstructions of the park are illustrated with essays that had been written by famous visitors of the park, with official owners' records and with correspondence about the park in Krásný Dvůr. A special attention is focused on reconstructions that were done in this period. The changes of built-up area and field adjustments documented and compared with present situation. The aim of the thesis is to draw a rich historical line of the park that will help to popularise the site in Krásný Dvůr.

Keywords

Aristocratic residence, modern times, Krásný Dvůr, park, changes.

Obsah

Úvod	8
1. Krásný Dvůr – zámek a park	10
1.1. Vznik parku v Krásném Dvoře	14
1.1.1. Založení parku	14
1.2. Dva pohledy na nově založený park	18
1.2.1. Franz Alexander von Kleist	18
1.2.2. Johann Quirin Jahn	22
1.3. Souhrn	28
2. Situace v zámeckém parku v 19. století	30
2.1. Zpráva o stavu památek parku	31
2.1.1. Zámek	31
2.1.2. Hospodářské budovy	33
2.1.3. Budovy zámecké zahrady	33
2.1.4. Stavby v parku	34
2.2. Dílčí zprávy o parku	38
2.3. Popis panství v díle Bedřicha Bernaua	40
2.4. Souhrn	43
3. Zámecký park v Krásném Dvoře v první polovině 20. století	45
3.1. Rekonstrukce na počátku 20. století	45
3.2. Zaniklé (neobnovené) památky	50
3.3. Nové (+stávající) památky	51
3.4. Zámecký park mezi dvěma válkami	52
3.5. Dvacátá léta 20. století	52
3.6. Třicátá léta dvacátého století	53
3.7. Fotodokumentace zámeckého parku	55
3.8. Krásný Dvůr za druhé světové války	58
3.9. Souhrn	60
4. Plánovaná rekonstrukce v padesátých letech	62
4.1. Situace po konci druhé světové války	62
4.2. Zpráva z roku 1950 a plány rekonstrukce	63
4.3. Souhrn	67

5. Rekonstrukce osmdesátá léta 20. století	68
5.1. Před rekonstrukcí	68
5.2. Rekonstrukce 1983 – 1986	70
5.3. Souhrn	73
Závěr	74
Seznam použité literatury, pramenů a internetových zdrojů	78
Literatura	78
Prameny	79
Internetové zdroje	80
Přílohy	84
Obrazové přílohy	84
Mapy	112

Úvod

Je neuvěřitelné, jakým způsobem se dá lidská mysl jednoduše ošálit. Člověk navštěvuje jedno konkrétní místo po dlouhá léta a ani ve snu by jej nenapadlo, že by mohlo projít nějakou významnější obměnou. Dívá se na strom, rostoucí na onom místě, bez větší míry zaujetí, neboť si myslí, že zde roste po staletí. Jaké je pro něj poté překvapení, když zjistí, že onen strom nelze identifikovat na dostupných archivních mapách, které byly vypracovány v době jeho narození. A co kupříkladu cesta, která jedince k tomuto stromu přivádí? Nezměnila se i ona? Začne si poté klást další a další otázky. Žene se za nutkavou potřebou po poznání. Chce o svém oblíbeném místě vědět co možná nejvíce. Rozpoznává detaily, kterak si s ním příroda hraje. Jak se doslova před jeho očima transformuje a přitom zkouší jeho pozornost, jestli je schopen si její přeměny povšimnout, anebo ne?

Stejně tak na mě působí i zámecký areál v Krásném Dvoře. Ve stejnojmenné vsi, jejíž více než sedmisetdvacetiletá historie je provázaná se zajímavými rody našich dějin (např. s Fremuty, s Kolowraty, nebo Udrčskými), žije má rodina již více než sedmdesát let. Na této časové ose je pro mne určeno téměř pětadvacet let. Stejně dlouhou dobu navštěvuji i tamější park. Je pro mne zklamáním, že když vyslovím jako místo svého bydliště právě Krásný Dvůr, tak ho většina veřejnosti není schopna správně lokalizovat. Jako vhodný prvek pro situování Krásného Dvora mi slouží Žatec. Město chmele zná téměř každý.

Rozhodl jsem se, že se pokusím danou situaci změnit. Vydám se proto prostřednictvím této práce na cestu představení a popularizace Krásného Dvora. Široká veřejnost by si jej pro příště po jejím přečtení neměla spojovat jen v souvislosti s jeho relativní blízkosti k městu chmele. Orientačními body by se měly stát zámek, zde stojící, který za své vystavení vděčí hraběti Františkovi Černínovi, jehož rod koupil zadluženou ves v roce 1649, a především jeho nádherný a nejstarší přírodně – krajinářský park, který založil vnuk hraběte Františka, Jan Rudolf.

V jednotlivých kapitolách práce je pokud možno srozumitelnou formou objasněno, proč se rozhodl hrabě Jan Rudolf založit první přírodně – krajinářský park právě v Krásném

Dvoře. Jakým způsobem byly vedené jednotlivé práce při jeho výstavbě. Jaká byla jeho výsledná podoba. Blíže jsou popsány jeho přeměny, kterými za dobu své existence prošel. Subjektivním okem na základě dostupných pramenů je nahlíženo na jejich pozitivní, případně negativní přínos parku.

K odpovědi na výše nastíněné otázky a k sepsání této práce mi dopomohla dobová líčení významných návštěvníků parku. Franze Alexandra von Kleista a jeho – *Fantasien auf einer Reise nach Prag*¹, Johanna Quirina Jahna a jeho – *Gefühle bei Besuchung des Schönhofer Garten*², Bedřicha Bernaua a jeho – *Čechy, oddíl Krušné Hory a Poohří*³, a Wenzela Rotta a jeho – *Der politische Bezirk Podersam*⁴. Tato líčení popisující park v jednotlivých fázích jeho vývoje, jsou porovnána s četnými zprávami, záznamy majitelů a korespondencí o Krásném Dvoře, které jsou uloženy v Národním archivu v Praze⁵ a ve Státním okresním archivu v Jindřichově Hradci⁶. Neméně důležité informace přinesly i dobové fotografie, taktéž uložené ve Státním okresním archivu v Jindřichově Hradci. Dále mapy, na kterých je zakreslen park v Krásném Dvoře v různých fázích svého vývoje. Ty jsou uloženy ve Státním okresním archivu v Lounech⁷, a v archivu Akademie věd⁸. V neposlední řadě nelze opomenout ani líčení zahradního architekta Ing. Mgr. Jana Burdy⁹, působícího v parku v letech 1983 – 1986, poskytnutého lokálnímu tisku, které je uloženo v kronikách obce Krásný Dvůr.

---

¹ KLEIST, Franz Alexander von. *Fantasien auf einer Reise nach Prag*. Dresden: Richterschen Buchhandlung, 1792. 139 s. (dále jen KLEIST, Franz Alexander von) [online] Dostupné z URL: <http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/df/66195/1/> [cit. 2015 – 12 – 17]

² JAHN, Johann Qurin (1797): *Gefühle bei Besuchung des Schönhofer Garten*. In: *Apollo* 3, s. 173 – 190, s. 193 – 222. (dále jen JAHN, Johann Qurin (1797))

³ BERNAU, Bedřich. *Čechy. Díl 10, Krušné hory a Poohří*. V Praze: J. Otto, 1896. 361 s. (dále jen BERNAU, Bedřich)

⁴ ROTT, Wenzel. *Der politische Bezirk Podersam (Gerichtsbezirke Podersam und Jechnitz): eine Heimatskunde für Schule und Haus*. Podersam: Verlag des Bezirkslehrervereins Podersam, 1902. 918 s., [24] s. obr. příl. (dále jen ROTT, Wenzel) [online] Dostupné z URL: <https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n521/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

⁵ Národní archiv, Fideikomisy, kart. 1173 – 1180 – 1187 – 1195, a Státní památková správa, kart. 266 – 267. (dále jen NA Fdk)

⁶ Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, Velkostatek Krásný Dvůr, kart. 138 – 139, sign. VI. B beta. (dále jen SOKA JH Vs KD)

⁷ Státní okresní archiv Louny sbírka map a plánů, inv. č. 119. (dále jen SOKA Louny)

⁸ Ústav dějin umění Akademie věd České republiky, sig. W-A-N/510/30. (dále jen UDU AV ČR)

⁹ Archiv kroniky Krásného Dvora, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – 1*, leden 1996 (výstřižek). (dále jen Ak KD)

1. Krásný Dvůr – zámek a park

Krásný Dvůr, zdánlivě bezvýznamná sídelní jednotka s 682¹⁰ obyvateli, nacházející se v okrese Louny, překvapuje svou dalekosáhlou historií, sahající až do doby vlády krále Václava II., k roku 1295. Tehdy se připomíná první vlastník Krásného Dvora, jistý Wilhelmus de Schonenburg¹¹. Pro tuto chvíli není důležité, zda tento rytíř patřil k rodu Fremutů, vlastnících panství ve století čtrnáctém, či nepatřil. Stejně tak nejsou důležití ani členové dalších šlechtických rodů, kteří vlastnili Krásný Dvůr v následujících obdobích, ať již to byli Kolowratové nebo Udrčtí.

Dějiny místního kraje nejvýrazněji ovlivnil rod hrabat Černínů z Chudenic. Ti do zadlužené obce přišli v roce 1649 a nepřetržitě ji poté vlastnili bezmála tři sta let, do roku 1945.

V osobě hraběte Františka Černína získal Krásný Dvůr stavitele tamějšího zámku. Ten se začal budovat z chátrající kolowratské vily, přestavené v mezidobí na sýpku, před rokem 1720.

Vnuk hraběte Františka, hrabě Jan Rudolf, se zase nesmazatelně vepsal do úpravy zámeckého okolí. Zde si z bývalé bažantnice nechal vybudovat první přírodně – krajinářský park v tehdeším Rakousku. Tento skvost zahradní architektury nabízí svým návštěvníkům nezapomenutelný zážitek po celý rok.

Již při příjezdu do vsi po silnici III. třídy ve směru od Bušovic na člověka pod korunami starých rozložitých lip dýchá duch dávných dob (viz přílohy Obr. 1a). Příjemnou atmosféru tohoto místa sice mírně narušuje nedaleký důl na těžení kaolinické břidlice, ale návštěvníka od jeho cesty k zámku neodradí. Spíše se zamyslí nad tím, jak se zde dokáže v dokonalé harmonii porovnat pozůstatek dob minulých s výdobytkem moderní společnosti (viz Obr. 2a).

Samotné zámecké budovy, rozprostírající se na planině nad vsí, jsou členěné do třech na sebe navazujících patrových křídel, ke kterým přiléhají hospodářské budovy. Celá

---

¹⁰ *Krásný Dvůr* [online] Dostupné z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1sn%C3%BD_Dv%C5%AFr [cit. 2016 – 2 – 8]

¹¹ EMLER, Josef. *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars II, Annorum 1253-1310*. Praeae: Typis Grégerianis, 1882. 1483 s. [online] Dostupné z URL:

<http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&cat=8&bookid=132&page=732> [cit. 2016 – 2 – 8]

zástavba, vystavená na půdorysu písmene U, tak obklopuje rozsáhlý čestný dvůr (viz Obr. 3a).

I nezkušeným okem lze pozorovat na objektu nepatrné úpravy, leč vzhledem k míře jeho rozlehlosti jde pouze o lokální zásahy. Jde především o výměnu střešní krytiny na hlavní zámecké budově, nebo o výměnu části oken téže budovy, či o opravy vnitřních prostor stájí levého hospodářského křídla.

Severní a východní stranu zámku obíhá tzv. barokní – francouzská zahrada (viz Obr. 5a), ve které rostou zástupci keře buxusu a jiné rostlinstvo. Nacházejí se zde i budovy bývalé jízdárny a oranžerie. Ta je ve vlastnictví jedné soukromé společnosti.

Ze západní strany přiléhá k zámku již zmíněný přírodně - krajinářský park (viz Obr. 6a). Každý návštěvník má na výběr na základě svých časových dispozic ze tří různě dlouhých vyhlídkových okruhů. Ty jsou vyznačené – červenou, modrou a žlutou barvou, a volně tak spojují cílová místa v parku. Tyto vyznačené okruhy platí pouze jako orientační body a každý má tak možnost, zvolit si na procházku vlastní cestu.

Po cestě při západní straně zámku (červený okruh – viz přílohy mapa 1¹²), proti proudu potoka Leska, při jeho pravé straně, kolem torza tzv. Goethova dubu (viz Obr. 7a), lze dojít k první drobnější stavbě parku. Jedná se o ptačí voliéru (viz Obr. 9a). Tento bílý dřevěný altánek, jehož stěny jsou vyplněny pletivem a nad nímž se tyčí stanová na zeleno natřená stříška, poskytuje po dobu teplého počasí domov pestrobarevným andulkám.

Přes jednu z dřevěných lávek, překlenující koryto potoka u ptačí voliéry, se návštěvník dostane na rozcestí. Na tomto místě se rozbíhají cesty na všechny strany. Jedna z nich vede vpravo k bílé Pamětní desce (viz Obr. 11a). Ta každého informuje o významných hostech parku, mimo jiné o Johannu Wolfgangu Goethem, Františku Josefu I. a dalších (Pamětní deska viz třetí kapitola práce).

Opodál se, v blízkém sousedství dvou majestátních kmenů dubu (viz Obr. 13a), ukrývá iónský chrám, jinak zvaný Panův templ (viz Obr. 15a). Celá kouzelná atmosféra tohoto

---

¹² Mapa parku v Krásném Dvoře [online] Dostupné z URL: <http://rozhledny.webzdarma.cz/krdvur-mapa2.jpg> [cit. 2016 – 4 – 10]

místa je doplněna naproti situovaným umělým vodopádem. Ten je vystaven z kamenných bloků a dnes je bohužel nefunkční (viz Obr. 18a).

Sledující dále červeně vyznačený okruh, kolem Božích muk (viz Obr. 17a) a po břehu malého rybníka, zvaného Snílek (viz Obr. 19a), se návštěvníkovi naskytne pohled na hráz Velkého rybníka (viz Obr. 21a). Zde se na návrší nad ním rozprostírá okrouhlý dórský chrám, stojící na osmi bílých sloupcích. Ty podpírají červenou oplechovanou kupulovitou střechu (viz Obr. 25a).

Na konci mírně se zvedající stezky, se na kruhovitém návrší zjeví znenadání dvacet šest metrů vysoký jehlan Obelisku (viz Obr. 27a). Ten stojí na konci tisíc sto metrů dlouhé střihané aleje, zvané „*Milovka*“ (viz Obr. 29a).

Červeně vyznačený vyhlídkový okruh, pokračující okolo Obelisku směrem nahoru, vede na okraj pět hektarů rozlehlé louky (viz Obr. 31a). Ta v současné době slouží jako golfové hřiště. Po její pravé straně vystupuje z porostu červený, tzv. Holandský statek (viz Obr. 35a). Na jejím opačném konci se tyčí údajně nejstarší pamětihodnost novogotiky na našem území (viz pátá kapitola práce), tzv. Schwarzenberský památník (viz Obr. 33a). Ten je v dnešní době jedinou stavbou parku, která se opravuje¹³.

Chodník, vedoucí za památníkem, klesá směrem k umělému bazénku, nad nímž se vypíná tzv. Čínský pavilon se zvonkohrou (Obr. 23a).

Červený okruh dále svede návštěvníka zpět na „*Milovku*“, po které se dostane kolem kamenného odpočívadla a barokní hájovny (viz Obr. 39a), na okraj menší louky. Na té se ukrývá ve stínu starých dubů poslední větší stavba parku, tzv. Lusthaus, jinak zvaný Goethův pavilon (viz Obr. 41a).

Za pavilonem vede cesta na okraj úzké prolákliny, zvané „*Rachel*“ nebo „*Poustevníkova rokle*“. Zde se v hustém porostu ukrývají zbytky Eremitáže – Poustevny (viz Obr. 45a), chodby s ústím u Kostelíka (viz Obr. 43a), pomníku padlých (viz Obr. 47a) a jeskyně se sarkofágem (viz Obr. 49a). Průchod skrze rokli je ovšem zakázán.

---

¹³ *Obnova novogotického templu* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/obnova-novogotického-templu/> [cit. 2016 – 2 – 8]

Stejný chodník směřuje zpět, okolo Goethova pavilonu, na původní rozcestí. Odtud se po opačném břehu potoka každý dostane k takzvané „*Hraběcí studánce*“ (viz Obr. 51a). Ta je uschována na louce pod zámek a je již definitivně poslední zastávkou velkého parku.

1.1. Vznik parku v Krásném Dvoře

Od nejnovější doby k předmoderní době, tak lze charakterizovat skok v rámci úvodu první kapitoly a její první podkapitolou. Ta referuje o důvodech vzniku parku v Krásném Dvoře a jeho odklonu od francouzského modelu k přírodně - krajinářskému. Dále je zde popsán rozsah prací, které byly v průběhu deseti let (1783 – 1793) vzniku krásnodvorského parku prováděny. Na základě studií dvou významných hostí parku v Krásném Dvoře, vydaných nezávisle na sobě během let 1792 – 1797, je v poslední podkapitole představena jeho výsledná podoba na konci osmnáctého století

1.1.1. Založení parku

Jak již bylo výše napsáno, založení parku v Krásném Dvoře je spojeno s osobou hraběte Jana Rudolfa Černína. Ten se jako vášnivý botanik na svých cestách po Anglii v sedmdesátých letech 18. století seznámil s do té doby nevídaným zahradním slohem. Na jeho základě se inspiroval myšlenkou na založení si podobného parku, dle přírodně – krajinářského konceptu. Ihned po svém návratu začal intenzivně pracovat na výběru místa pro svůj budoucí projekt. Lokalizace místa je poměrně důležitá, neboť založení přírodně – krajinářského parku si žádá poměrně značný finanční obnos a je tedy dobré najít takový terén, kde budou úpravy minimální. Podle Christiana Cay Lorenze Hirschfelda¹⁴ existuje 11 kategorií, které by měl každý přírodně – krajinářský park obsahovat. Terénu se týkají rovina, návrší, prohlubeň, kopec, pohoří a nepřímo i voda¹⁵.

Jeden z důvodů, proč si jako místo zrodu budoucího parku vybral hrabě Jan Rudolf právě Krásný Dvůr, byla bezesporu jeho dobrá poloha v blízkosti Karlových Varů. Samotné území Krásného Dvora pak leží ve vyhraněné oblasti pannonské květeny (která se rozkládá mezi Žatcem a Doupovskými horami) v nejsušším pásmu celých Čech (kdy o úhrnu srážek ve vegetačním období je 350 – 400 mm i méně, v zimním období pak 200 – 300 mm)¹⁶.

---

¹⁴ Christian Cay Lorenz Hirschfeld (16. 2. 1742 v Kirchnüchelu – 20. 2. 1792 v Kielu) byl německý zahradní teoretik, profesor filozofie a dějin umění, v období osvícenství. [online] Dostupné z URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Christian_Cay_Lorenz_Hirschfeld/ [2016 – 4 – 10]

¹⁵ VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999. s. 151.

¹⁶ MACKOVČIN, Peter a Jaromíra KUNCOVÁ. *Ústecko*. 1. vyd. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, 350 s., index, mapy, fotogr.

Dalším faktorem byla existence v té době poměrně moderního zámku a obory se vzrostlými porosty, které dotvářely přirozený reliéf. Podle teorie by se měl park skládat ze série na sebe navazujících prostorů a měl by skrývat moment překvapení¹⁷. Pro tento účel bylo vybráno dosti členité území, které umožnilo rozmístění dominant a vyhlídkových bodů. Poslední faktor, který vedl ke vzniku parku v Krásném Dvoře, byla existence poměrně vodnatého potoka Lesky.

Okolí Krásného Dvora – žlabovité údolí výše zmíněného Leskovského potoka – je charakterizováno jako oblast s vyvinutými dubohabrovými háji (odborné označení Carpinion betuli). Blíže potoku jsou duby a olšiny, na vyšších svazích doubravy. Podle typologické mapy z roku 1970 lze usoudit, že v porostech převládá teplomilná řídká doubrava, u vodoteče velká doubrava typu dubová, nebo javorové jaseniny (dubová bučina s ostřicí prstnatou, doubrava s válečkou prapořitou, habrová javořina, kakostová doubrava kostřavová, doubrava tolitová, habrová doubrava kopřivová s bršlicí)¹⁸.

V této oblasti se nacházejí velmi mocné soustavy kaolinických písků a pískovců, kdy nejhořejší poloha vodních křemičitých písků se místy zpevňuje do pískovce až křemene.

Kaolinické písky a pískovce jsou produktem jezerní sedimentace období paleogenu (což jsou zbytky třetihorní paroviny). Výchozími horninami byly sedimenty permokarbonu a zčásti sedimenty svrchní křídly. Kaolinické zvětrávání proběhlo až po zániku třetihorních jezer. Uvolňovaný oxid křemičitý sytil povrchové části pískovců a vytvořil tak vrstvu křemenců¹⁹.

V podloží kaolinických písků jsou sedimenty mladších prvohor (středočeský permokarbon), které jsou budovány rudými a šedými arkózovými pískovci, mezi nimiž

---

¹⁷ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – 1*, leden 1996 (výstřižek).

¹⁸ NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ, Zdeňka a MORAVEC, Jaroslav, ed. *Přehled vegetace České republiky. Svazek 4, Vrbotopolové luhy a bažinné olšiny a vrbiny = Vegetation survey of the Czech Republic. Volume 4, Riparian willow-poplar woods and swampy alder and willow carrs; Jaroslav Moravec (red.)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003. 78 s.

¹⁹ SVEJKOVSKÝ, Jiří. *Geologie Podbořanska*. [Bílina]: Bílinská přírodovědná společnost, 2009. Edice Bílinské přírodovědné společnosti. s. 6 – 7.

není zřejmá hranice, a jedny přecházejí v druhé. Tyto prvky zabíhají západně až pod vulkanity Doupovských hor, které jsou klasickým stratovulkánem²⁰.

Doupovské vrchy jsou převážně tvořeny čedičovými horninami. Jezerní pršky třetihorních pánví Českého masivu se skládají téměř výhradně z křemene, mají kaolinickou příměs a jsou proto minerálně velmi chudé. Danou oblastí probíhá široké pásmo spraší (Chomutov – Kadaň – Podbořany, Rakovník – Slaný)²¹.

Širší okolí Krásného Dvora u Podbořan je tvořeno vulkanity – sopečnými vyvrženinami a lávovými proudy – reprezentované tufy, tufity a sopečnými aglomeráty, s výskytem vložek a složek sladkovodních vápenců se zbytky měkkýšů a uhelných tufitů.

Daná oblast je geomorfologicky zařazena do Žatecké pánve, třetihorní - jedná se o velkou vhloubenou geomorfologickou jednotku s nejvyšším bodem Němčanský vrch – 406 m n. m. Převládá zde mírně zvlňená rovina, s typickou nadmořskou výškou v rozmezí 330 – 700 m n. m.²²

Povrch je rozbrzděn mírně zahluobenými údolními potoky, Leska, Němčanský potok, Dubá, směřujícími do Ohře²³.

Dnešní tvar krajiny vznikl asi v kvartéru, kdy v Žatecko – podbořanské pánvi docházelo k mohutným erozím a denudacím, jež umožnily vznik mocných vrstev štěrku a návějí spraší.

Co se týče samotných úprav, je ohromující, k jakému obrovskému rozsahu prací došlo v krátkém časovém intervalu deseti let (1783 – 1793). Veškerá stavební činnost musela být přitom provedena bez užití těžké techniky, která je v současné době pro podobně nákladné projekty nenahraditelná.

Pro představu, v dolní části lesa byly pokáceny lužní porosty. Ty se rozkládaly v okolí potoka a to pro účely zřízení rybníků a volných ploch, které tvořily louky. Muselo dojít

---

²⁰ DEMEK, Jaromír, ed. a MACKOVČIN, Peter, ed. *Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny*. Vyd. 2. Brno: AOPK ČR, 2006. s. 126.

²¹ SVEJKOVSKÝ, Jiří. *Geologie Podbořanska*. [Bílina]: Bílinská přírodovědná společnost, 2009. Edice Bílinské přírodovědné společnosti. s. 13.

²² ROEDL, Bohumír, a kol. (1999): *Okres Louny - průvodce. – OkÚ Louny*. s. 33.

²³ VLČEK, Vladimír, ed. et al. *Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1984. s. 152.

k masivním přesunům zeminy, aby mohli být postaveny rybníky, náhony, které k nim přiváděly vodu a konečně i samotné cesty. Úprava cestní sítě je totiž rovněž neméně důležitým faktorem při zakládání parku²⁴.

Přebytečná zemina byla taktéž použita. Rozprostřela se po budoucích loukách. Velká louka u rozhledny byla založená tak, že došlo k vykácení 5 ha převážně dubového lesa. Ten tvořil původní bažantnici. Musely se odstranit pařezy, vybrat kameny, rozprostřít ornice a celý prostor se musel zatravnit.

Aby bylo docíleno naplnění umělé nádrže pod Čínským pavilonem, která tvořila zásobárnu vody pro Velký vodopád, byl zřízen vysoko v polích nad Brody rybník. Ten poté odváděl vodu 3 km dlouhým otevřeným kanálem po vrstevnici. Další náhon, o délce 700 m, který přiváděl vodu do kaskády Velkého rybníka, byl vystaven díky jezu, který vznikl na potoce pod Brody. V parku byly zbudovány ještě další jezy²⁵. Třetí náhon zase vedl vodu do Podzámeckých rybníků. K zásobování zámku vodou sloužilo dřevěné potrubí, vedené z Velkého rybníka.

Cesty, kterých bylo na 30 km, byly sypané bílým pískem. K přechodu Lesky sloužily četné mostky. Pro pěstování cizokrajných druhů dřevin byla zřízena při zámku oranžerie, dalšími stavbami byly jízdárna a psinec.

Ovšem největšími atrakcemi parku byly samozřejmě mohutné exempláře domácích stromů, ať již to byly duby, lípy, jasanů, javory, buky, olše, topoly, jilmy, vrby nebo habry. Ty byly obklopeny různorodým porostem. „Kytice“ byly charakteristickým ozdobným prvkem. Vytvářely se tak, že se na jednom místě zasadilo několik stromů, které byly vedené na všechny strany²⁶. Exempláře původních porostů reprezentují duby a lípy.

Vchod do nádvoří ozdobil další prvek a tím byly paprskovitě se rozbíhající aleje, které začaly vznikat již při budování zámku v letech 1720 – 1724. Přibližně sto hektarů lesa tvořilo 85 ha lesních porostů a zbytek louky a vodní plochy.

---

²⁴ SOkA JH, Vs KD, č. kart. 150, f. 112.

²⁵ SOkA JH, Vs KD, č. kart. 150, f. 109 – 112.

²⁶ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – 1*, leden 1996 (výstřižek).

1.2. Dva pohledy na nově založený park

Bezprostředně po založení zámeckého parku se do Krásného Dvora sjížděly četné, významné osobnosti té doby, aby ho mohli obdivovat. Jedním z prvních pak byl Franz Alexander von Kleist²⁷, který o svých zážitcích napsal v roce 1792, a na kterého o pět let později navázal jiný autor, Johann Quirin Jahn²⁸. Díky jejich studiím lze sledovat, jak park v době vzniku vypadal. Dále jestli doznal během pěti let mezi jednotlivými návštěvami nějakých větších změn.

1.2.1. Franz Alexander von Kleist

„[...] *Schon war ich zweifelhaft, ob ich drey Meilen umfahren, nach Lina's Wünschen den Park in Schönhoff sehen, [...]. Schon als ich in die feyerliche Allee kam, die nach dem Dorfe führt, über tausend Schritt lang ist, und aus gleich hohen, starken schattigten Linden besteht. [...] erhob sich ein fürchterliches Sturm.*“²⁹

Návštěva Franze Alexandera von Kleista v Krásném Dvoře byla vlastně dílem náhody. K jeho návštěvě se rozhodl na základě doporučení. Předtím plánoval přímou cestu z Karlových Varů do Prahy. Díky této náhodě se tak zachoval jeden z prvních popisů nově vznikajícího přírodně – krajinářského parku v Krásném Dvoře. Dle Franze Alexandera von Kleista dosahovala jedna z výše zmíněných lipových alejí délky přibližně 305 metrů, v originále 1000 stop³⁰. Do samotného parku se v této době vstupovalo jedním hlavním vchodem. Jeho obvod byl ještě doplněn dalšími postranními vchody³¹.

---

²⁷ Franz Alexander von Kleist byl německý spisovatel konce 18. století. Narodil se 24. prosince 1769 v Postupimi a zemřel 8. srpna 1797 v Ringenwaldu v Nové Marce. Napsal mimo jiné *Hohe Aussichten der Liebe, Fantasien auf einer Reise nach Prag*, "Nicolaus der Taucher", *Sappho. Ein dramatisches Gedicht*, a další. [online] Dostupné z URL: <http://www.deutsche-biographie.de/sfz42661.html/> [cit. 2016 – 2 – 9]

²⁸ Johann Quirin Jahn byl český malíř, historik a teoretik umění. Narodil se 4. června 1739 v Praze a zemřel 18. července 1802 tamtéž. Dodnes je ceněn spíše pro svou teoretickou činnost, jak pro malířskou. Z jeho bibliografie lze vybrat *Zeichenbuch für Künstler und Liebhaber der freien Handzeichnung, Etwas von den ältesten Malern Böhmens nebst einem Beitrage zur Geschichte der Olmalerei und Perspektive, Anekdoten zur Lebensgeschichte berühmter Maler und Beurtheilung ihrer Werke a Gefühle bei Besuchung des Schönhofer Garten*. [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Quirin_Jahn/ [cit. 2016 – 2 – 9]

²⁹ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/df/66195/63/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

³⁰ *1 stopa = 0, 305 m* [online] Dostupné z URL: <http://www.jednotky.cz/delka/stopa/> [cit. 2016 – 2 – 9]

³¹ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/df/66195/63/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

Hned na začátku parku se pravděpodobně nacházel mohutný kmen topolu. Pod ním stála lavička, kde byl na ceduli napsaný francouzský nápis: „*Le repos es tun bien, lorsque, notre ame est pure, et lorsqu'elle est sensible, un champ peut l'attendrir; d'un oeil indiferent qui peut voir la verdure, n'etoit pas ne pour le plaisir!*“³² (což ve volném překladu znamená: „*Odpočinek je dobrý, když je naše duše čistá. A když je čistá, nivy ji dokáží dojmout. Kdo netečným okem hledí do zeleně, nenarodil se pro potěšení!*“)“³³. Opodál prý rostly tři majestátní duby. Jejich rozložitě kmeny a celá atmosféra tohoto místa snadno dokázala svést člověka do světa fantazie. Hned si tak v poutnicích představoval druidy, vařící pod nimi své lektvary. Naproti se v porostu ukrývala ptačí voliéra (pravděpodobně zřízena kolem roku 1791, dnešní podoba je dílem rekonstrukce z poloviny 20. století³⁴). Ta byla údajně vystavena z francouzských topolů a osazena pěnkavami³⁵.

Kolem koryta potoka, které bylo na četných místech doplněné kamennými bloky, se přes jeden z mostů dalo dostat k Velkému – Panovu templu (nejstarší pamětihodnost v parku, postaven v letech 1783 – 1786³⁶). Jednalo se o jednoduchou stavbu, která dostala jméno po bohu Panovi. Jeho tři reliéfy zdobily vstup do chrámu. Naproti přes louku mohl návštěvník obdivovat vodopád³⁷.

„[...] *hinter diesem Tempel die Hütten des Palämon, [...], in der Mitte einen Brunnen, [...], der Dächer, statt auf Säulen, auf Baumstämmen ruhen.*“³⁸

V prostoru za Panovým templu se poté nacházely tzv. Polemonovy chýše (postavené v roce 1784 a zbořené před rokem 1797, kolemjdoucí prý zvala k odpočinku lavička

---

³² KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slob-dresden.de/werkansicht/df/66195/63/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

³³ Jean – Francois de La Harpe „*A la fontaine de Meudon*“, 1769.

³⁴ *Ptačí voliéra* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/ptaci-voliera/> [cit. 2015 – 12 – 22]

³⁵ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slob-dresden.de/werkansicht/df/66195/63/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

³⁶ *Panův templ* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/panuv-templ-1/> [cit. 2015 – 12 – 22]

³⁷ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slob-dresden.de/werkansicht/df/66195/63/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

³⁸ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slob-dresden.de/werkansicht/df/66195/63/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

s nápisem: „*Příroda je nevyčerpatelná pro nevinné a skromné srdce*“³⁹). K nim se vstupovalo přes branku, kterou lemoval rákosový plot. Veprostřed byla studna. Samotné chýše byly postavené na dřevěných sloupech a měly rákosovou střechu.

Další z cest, kterou obklopovaly rozložené stromy, vrhající stín, postupovala k Velkému rybníku. Zde stála rybářská bouda ověšená sítěmi. Ta byla vystavena rok před příjezdem Franze Alexandra von Kleista (tedy v roce 1791)⁴⁰.

„[...] *auf deren Gipfel links ein Pfad läuft, welcher mich nach dem kleinen Tempel brachte. Eine Kuppel, die auf acht Säulen ruht, bedeckt einen Altar, auf welchem die Büste der Gräfin Tschernin, einer gebohrenen Gräfin Schönborg gestellt werden soll.*“⁴¹

Na úpatí nad rybníkem se tyčil Malý templ (symbol ideální antické formy se začal stavět kolem roku 1784, přesně se neví, zda inspirací pro něj byl Chrámek lásky v Malém Trianonu nebo rytina Piranesiho Sybillina chrámku⁴²). Jeho kupole, podepřená osmi sloupy, zastřešovala kruhový prostor. Zde měla být instalovaná busta hraběnky Černínové – Schönborgové. Prý byl odtud nádherný výhled na okolí. Chodník táhnoucí se za Malým templem, přiváděl návštěvníky na kruhové návrší. Na něm se měl v budoucnu tyčit Obelisk. Jeho vrchol měl být ozdoben zářícím sluncem. Návrší bylo koncem široké aleje dlouhé 1 076 m, v originále 600 sáhů. Zde se uvažovalo, že bude přibližně v jejím středu instalováno ptačí bidýlko⁴³.

„[...] *das in der Ferne aus weiss mit blau gemahlten Porcellaintafeln erbaut schien, gleich den Kaffeetischen unserer Grossmutter.*“⁴⁴

---

³⁹ HUŠEK, Pavel et al., 2006, s. 33.

⁴⁰ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/df/66195/69/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

⁴¹ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/df/66195/70/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

⁴² *Gloriet* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/gloriet/> [cit. 2015 – 12 – 22]

⁴³ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/df/66195/70/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

⁴⁴ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/df/66195/71/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

Další z chodníků se orientoval směrem k Čínskému pavilonu (budova připomínající čínskou pagodu⁴⁵ byla postavena mezi lety 1788 – 1790⁴⁶). Ten byl vymalován modro – bíle, což připomínalo starý porcelánový servis babiček. Z ochozu lucerny šlo prý dohlédnout až k saským hranicím. Pod pavilonem se nacházela jeskyně. Do ní přiváděl jeden z náhonů vodu. Pomocí přepadů se odtud podzemním potrubím přiváděla voda pro již zmíněný vodopád, stojící naproti Velkému templu.

Následně se dalo přijít k úzké proláklině zvané „Rachel“. Jedno ze schodišť vedlo k jeskyni, která byla vkusně zařízena nábytkem (byla vystavěná roku 1786⁴⁷). Z jednoho okna byla viditelná kaple na kopci (vystavěna rovněž roku 1786). Ta byla zastřešena rákosem, a tyčil se nad ní černý kříž. Úzká stezka vedoucí skrze strž končila u jeskyně (postavena též roku 1786). Odtud vytékal pramen. V jeskyni byla tma a pro zajištění světla, pouštěla „magický“ paprsek jediná lampa. Nacházel se zde z kvádrů vystavěný monument. Vedle něj visela cedule, na které bylo německy napsáno: „*Wann ich einst liege und schlaf in Frieden, so lass mein Andencken einen Stillen, redlichen Herzen werth seyn. Kein Fluch und keine Zaesterung beschwere meine Grube!*“ (což v překladu znamená: „*Až jednou budu ležet a spát v míru, nechť je má památka nějakému upřímnému srdci drahá. Ať žádná kletba a hanobení neobtěžují můj hrob!*“)⁴⁸.

Poslední atrakcí této prolákliny byl visutý mostek, který byl 9,15 metru, v originále 30 stop dlouhý. Návštěvníky přiváděl k výše zmíněné kapli, která byla rovněž vkusně zařízena. Na ceduli u vrat byla napsána slova: „*Gütiger! Gutes gieb mir, und wenn ich auch nicht darum bete: Böses wende von mir, flehe ich auch sehnlich darum.*“ (což v překladu znamená: „*Dobrotivý! Dobré mi dej, i když o ně nežádám. Zlé ode mne udržuj, snažně o to prosím!*“)⁴⁹.

---

⁴⁵ Pagoda = označení pro buddhistickou věžovou stavbu, která se vyvinula z indické stúpy. Je běžná ve východní a jihovýchodní Asii. [online] Dostupné z URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Pagoda> [cit. 2016 – 4 – 14]

⁴⁶ Čínský pavilon [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/cinsky-pavilon/> [cit. 2015 – 12 – 22]

⁴⁷ Poustevníková rokle [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/poustevnikova-rokle/> [cit. 2015 – 12 – 22]

⁴⁸ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slob-dresden.de/werkansicht/df/66195/71/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

⁴⁹ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slob-dresden.de/werkansicht/df/66195/71/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

Park, který byl ještě sedm let před návštěvou Franze Alexandera von Kleista jen hustým lesem, se prý za tak krátkou dobu dokázal proměnit v ráj. Ten nabízel svým návštěvníkům kouzelný a nezapomenutelný zážitek.

„[...] Wer die Natur liebt und wessen Herz Schönheiten zu empfinden im Stande ist, der wird gewis befriedigt diese Fluren verfallen, die jetzt ein Eden, noch vor sieben Jahren wüsster Wald waren. Ihr, die Ihr an Zaubern und Geisster glaubt, seht hier den einzigen Zauberer der Erde, den Einzigen, der Wunder erzeugen, Berge von ihren Stellen haben, und Schlösser entstehen heissen kann – rastlosen zweckmäsigen Fleis.“⁵⁰

1.2.2. Johann Quirin Jahn

Lze do jisté míry diskutovat o důvodech, které vedly Johanna Quirina Jahna k návštěvě zámku a parku v Krásném Dvoře. Oproti popisu Franze Alexandera von Kleista důvod svého příjezdu totiž neuvádí. Jen specifikuje, že svou práci sepsal dle dřívějšího slibu. Je možné, že ho šířící se zvěst o vzniku nového zámeckého parku na našem území přiměla jako teoretika umění k jeho prohlídce. Stejně tak je možné, že si přečetl práci Franze Alexandera von Kleista a poháněn tak nutkavou potřebou za poznáním neznámého, přijel i do Krásného Dvora. Nebo byl odbornými kruhy vyslán park v Krásném Dvoře prostudovat.

„[...] und eine Stunde von Podersam, wo die nächste Poststazion nach Schönhof, auf der Strasse von Karlsbad nach Tepliz, sich befindet. [...]“⁵¹

Začátek jeho práce je stejně jako u Franze Alexandera von Kleista věnován popisu bezprostředního okolí parku v Krásném Dvoře. To má za následek, že se obě práce alespoň v počátcích shodují. Rozdílem je Johannem Quirinem Jahnem zmíněný fakt, že se ve vsi v této době nenacházela poštovní stanice. Nejbližší byla prý situována v Podbořanech.

Též zmiňuje, že se v okolí zámku nacházely vzrostlé stromy a keře. Z parku vanul svěží vzduch. Ten údajně působil uklidňujícím dojmem na psychiku člověka.

---

⁵⁰ KLEIST, Franz Alexander von, 1792. [online] Dostupné z URL: <http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/dlf/66195/78/0/> [cit. 2015 – 12 – 17]

⁵¹ JAHN, Johann Quirin (1797), s. 173.

„[...] *Zu unterst ist eine einfache, grau angestrichene, hölzerne Schlag oder Gitterthür: entgegen über der Strasse ein gleicher einfacher Eingang im Garten.*“⁵²

Oproti Franzi Alexanderu von Kleistovi přibližuje Johann Quirin Jahn podobu hlavního vchodu do parku. Ten prý tvořila dřevěná šedivá brána. Rozmanitost zeleně a bohatý stín, který vrhaly stromy, lákaly návštěvníka k prohlídce.

Stejně uklidňujícím dojmem působily i louky a cesty. Ty byly údajně sypané bílým pískem a jejich okraje byly osázeny četnými květinami. V porovnání s Franzem Alexanderem von Kleistem nelze dohledat v líčení Johanna Qurina Jahna na začátku parku mohutný topol, ale mohutnou lípu. Tu rovněž lemovala dřevěná lavička a na ceduli u ní visela cedule s francouzským nápisem. Johann Quirin Jahn ovšem tento nápis nepřepsal a není tak jasné, jestli se jedná o stejný strom a stejný nápis, který popisuje Franz Alexander von Kleist nebo zda jde o úplně jiný strom s jiným nápisem. Dle popisu cesty lze připustit, že oba autoři mají na mysli stejný strom, ovšem každý ho nazývá jinak⁵³.

Jeden z chodníků přiváděl v této době návštěvníka dále, podél zurčícího potoka, na okraj rozlehlé louky⁵⁴. Zde se v houští ukrýval, Franzem Alexanderem von Kleistem zmíněný, íónský chrám s vodopádem. Johann Quirin Jahn, v porovnání s Franzem Alexanderem von Kleistem, ho blíže popisuje⁵⁵. Dle jeho tvzení jej tvořil, ze sloupů stejného stylu, představený vchod a skromný, Josefem Pichlerem⁵⁶ z Vídně vymalovaný sál (oficiální stránky zámku Krásný Dvůr uvádějí jako autora jistého chomutovského malíře Františka Ondřeje Friedricha k roku 1792⁵⁷). Zde se nacházelo sofa.

„[...] *Einmal getäuscht im Elisium zu sein, glaubt man, dass hier Minos, Rhadamanthys und Aiakos throne [...].*“⁵⁸

---

⁵² JAHN, Johann Quirin (1797), s. 181.

⁵³ JAHN, Johann Quirin (1797), s. 182.

⁵⁴ JAHN, Johann Quirin (1797), s. 201.

⁵⁵ JAHN, Johann Quirin (1797), s. 202.

⁵⁶ Josef Pichler (1730 – 1808) byl vídeňský malíř fresek [online] Dostupné z URL: <http://www.signaturymaliru.cz/topic.php?id=422/> [cit. 2016 – 4 – 10]

⁵⁷ *Pánův templ* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/panuv-templ-1/> [cit. 2015 – 12 – 22]

⁵⁸ JAHN, Johann Quirin (1797), s. 203.

Architektonika tohoto díla údajně působila tak, jako by tu přebýval Mínos, Rhadamantys nebo Aiakos. Tento prostor vzdával hold starému řeckému umění, v jeho třech pořádcích⁵⁹.

„[...] *Hier ist auch der kleine Wasserfall.*“⁶⁰

Po chodníku, který vedl přes onu rozlehlou louku, se přicházelo až k Velkému rybníku. Ten uzavírala Franzem Alexanderem von Kleistem popsaná rybářská bouda. Naproti ní se nacházel další, malý vodopád. Ten paradoxně je Franzem Alexanderem von Kleistem přehlédnut.

„[...] *Der Teich mit dem Schif und der Fischerwohnung zeigt nicht undeutlich den Pfuhl Stix, Charons Wohnung und Kahn an.*“⁶¹

Atmosférou tohoto místa se prý mohl člověk znovu nechat unést do světa fantazie. V lodičkách, plujících po hladině rybníka, mohl spatřovat úkaz, jak se převozník Charon plaví po řece Styx a převáží duše zemřelých. Za touto boudou stál na návrší, Franzem Alexanderem von Kleistem připomínaný, dórský chrám. Popis Johanna Quirina Jahna se s jeho shoduje. Navíc je zde zmíněno, že byl chrám částečně ukryt v houšti⁶².

Podél hráze Velkého rybníka se dalo přes četné mostky přijít až k Brodům. Zde se v této době nacházel hospodářský úřad vrchnosti.

„[...] *; das Baad und der neu angelegte Weinberg geben der schönen Aussicht eine Landschaft in Tizians Geschmack.*“⁶³

Před Brody stály, v době návštěvy Johanna Quirina Jahna, na ostrohu lázně. Ty opět v díle Franze Alexandera von Kleista nejsou dohledatelné. Společně s vinným sadem údajně připomínaly výjev z Tizianova díla. Byly jednoduchou stavbou, která byla skromně zařízená a byla stranou světelných paprsků. Dávaly tak připomenout básníkova

---

⁵⁹ JAHN, Johann Qurin (1797), s. 204.

⁶⁰ JAHN, Johann Qurin (1797), s. 201.

⁶¹ JAHN, Johann Qurin (1797), s. 216.

⁶² JAHN, Johann Qurin (1797), s. 202.

⁶³ JAHN, Johann Qurin (1797), s. 199.

slova: „*Auch der Mond hat ihre Blöse nicht gesehen.*“ (což v překladu znamená, že *ani měsíc svou nahotu nevidí*). K budově se dalo dostat přes terasu pod ní⁶⁴.

Od lázni se postupovalo na návrší, kde se začal stavět Obelisk (monumentální stavba tvaru jehlanu, kterou obklopovaly pískovcové pilony, postavena kameníkem Josefem Jungerem z tesaných pískovcových kvádrů v roce 1801⁶⁵). Ten připomínal i Franz Alexander von Kleist. Stavba symbolicky započala, před příjezdem Johanna Quirina Jahna, položením základního kamene. Tohoto aktu se zhostila arcivévodkyně Kristýna se svým manželem princem Albertem Sasko – Těšínským. Památník se začal stavět na počest vítězství arcivévodky Karla nad Napoleonem u Ambergu roku 1796⁶⁶.

Okolo budoucího „špičatého sloupu“, směrem nahoru, se pokračovalo ke gotické věži (stojící na nejvyšším místě parku při okraji velké louky, stavěna od roku 1793, sám hrabě Černín se údajně podílel na stavbě⁶⁷). Ta, z důvodu pozdější realizace stavby nezmíněná Franzem Alexanderem von Kleistem, byla viditelná již z návrší u Petrohradu (zde míněn Petrohrad v okrese Louny, další ze sídel Černínů). Směle a dobrodružně prý působila na okolí točitá schodiště, dvě po stranách hlavního vchodu a třetí na nich postavené. Smělost a dobrodružnost byla pro gotické umění typická. Vnitřek prosvětovala barevně prosklená okna, což bylo údajně neuvěřitelné (žebra se ve prostřed sbíhala ve svorník tvaru kytky). Po jednom točitém schodišti se mohl každý návštěvník dostat až na vrchol lucerny (ozdobena latinským křížem). Hlava se z oněch schodů mohla člověku zatočit. Z lucerny byl nádherný výhled na okolí.

„[...] *doch verspricht es keine lange Dauer, da von aussen und innen zu den schwebenden und freistehenden Verzierungen Holz, welches zwar steinfarb angestrichen, gebraucht worden ist.*“⁶⁸

---

⁶⁴ JAHN, Johann Qurin (1797), s. 200.

⁶⁵ *Obelisk* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/obelisk/> [cit. 2015 – 12 – 22]

⁶⁶ JAHN, Johann Qurin (1797), s. 173, 179, 180.

⁶⁷ *Gotický templ* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/goticky-templ-1/> [cit. 2015 – 12 – 22]

⁶⁸ JAHN, Johann Qurin (1797), s. 196.

Dle autora bylo zřejmé, že stavba nebude mít dlouhého trvání. Byla tvořená totiž četnými dřevěnými částmi, mistrně vytvářející dojem kamene. Ty měly být jednou rozhodujícím faktorem zkázy tohoto monumentu.

Chodník, stáčeující se při opačné straně Velké louky, přiváděl poutníky přes pastvinu, tvořenou mladými porosty, k další stavbě parku. Byl jí Holandský statek (jinak zvaný Červená hájovna a Anglický dům)⁶⁹. Rovněž i tuto stavbu ve svém popisu Franz Alexander von Kleist vynechal, neboť byla vystavená ve stejném období jako gotická věž, tedy po jeho návštěvě (vystaven mezi lety 1793 – 1797⁷⁰).

Jedna z dalších písčitých cest zavedla poté navštěvníka na okraj velkého bazénu pod Čínským pavilonem. Pavilon zmiňoval i Franz Alexander von Kleist. Johann Quirin Jahn však tento prostor více přibližuje. Za tímto pavilonem se schovávala terasa, vystavená z kamenných bloků. Zde byla ukryta opět jeskyně. Celý tento prostor byl v této době obklopen četnou zelení stromů. Dohromady toto místo údajně působilo majestátně. Obdobný úkaz se dal dle slov Johanna Quirina Jahna pozorovat i ve výše zmíněném Petrohradu. Stejně jako okolí pavilonu, zapůsobil údajně na navštěvníka i vnitřní prostor. Ten byl tvořen porcelánovým servisem a zařízením, které dokonale ladilo s venkovní výzdobou. Stejnou vlnu inspirace přinášela i zvonkohra, rozeznávající se v závanu větru⁷¹.

„[...] Von hier kamen wir bei des Gärtners Wohnung vorbei. Von Schrotwerck niedrig erbaut, vor welchem ein Küchen- zum Theil auch Blumen – Garten, mit Holz umzäunt, sich befindet, stand dieses sich in die Länge ziehende Gebäude ganz ländlich da. [...]. Von hier kamen wir an eine Allee, die nachdem wir so viele Abwechslungen und krummen Linien durch gelaufen, hier aber auf einmal für Geist und Auge einen Ruhepunkt fanden, uns wirklich überraschte. [...]. Es ist nur der herausgemauerte Grund, worauf ein Obelisk (Spizsäule) zu stehen kommen wird!“⁷²

---

⁶⁹ JAHN, Johann Quirin (1797), s. 198.

⁷⁰ *Holandský statek* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/holandsky-statek/> [cit. 2015 – 12 – 22]

⁷¹ JAHN, Johann Quirin (1797), s. 193.

⁷² JAHN, Johann Quirin (1797), s. 195.

Od Čínského pavilonu se dalo dostat okolo zahradníkovu domu (postaven v období barokní přestavby zámku – na obdélném půdorysu, v rozích zpevněn mohutnými opěrnými pilíři se sedlovou střechou s podokapní fabionovou římsou, jednalo se o obydlí hajného, později parkového zahradníka⁷³) do aleje. Ta byla neobyčejně impozantním dílem. Po procházce četnými křivolakými cestičkami parku působilo totiž toto místo pro oči a duši neuvěřitelně uklidňujícím dojmem. Na konci velké aleje měl stát výše zmíněný Obelisk. Zahradníkův dům byl obklopen květnou zahradou, která společně s ním vytvářela dojem selské usedlosti.

Jeden z chodníků dále pokračoval přes návrší, na kterém stála čtyřboká stavba dle dórského řádu (Lusthaus – stavba z let 1784 – 1786 nápadně připomínající Belveder z Malého Trianonu z roku 1777, jeho horní část utvářelo dórské kládí nad nímž byla výrazná osmiboká římsa s dřevěným zábradlím⁷⁴), opět nezmíněná Franzem Alexanderem von Kleistem. U ní trávila v této době svůj čas s oblibou hraběcí rodina. Za touto stavbou pokračovala cesta na okraj strže „Rachel“⁷⁵. O té psal již Franz Alexander von Kleist, v pojednání Johanna Quirina Jahna je ovšem blíže specifikován charakter strže. Tvořily ji údajně úzké, nebezpečné průchody⁷⁶.

Cestu strží, včetně pamětihodností v ní se nacházejících, podrobně popsal Franz Alexander von Kleist. Popis Johanna Quirina Jahna se s jeho v hrubých rysech shoduje. Obdobným způsobem je popsán mostek (zde je navíc zmíněno, že jeho začlenění do strže působí romanticky a giganticky zároveň), kostelík a jeskyně se sarkofágem. Kouzlo strže bylo ještě umocněné potůčkem, který tudy protékal.

„[...] Wir sahen auf unsere Taschenuhren, und verwunderten uns, dass wir über vier Stunden, wo wir kaum eine im Park zugebracht zu haben glaubten, schon in Schönhof wären, so sehr war uns durch die mannigfaltigen Gegenstände die Zeit hingeflossen, und doch gestunden wir einander, dass wir wohl acht und mehr Tage hier zubringen

---

⁷³ *Hájovna* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/hajovna/> [cit. 2015 – 12 – 22]

⁷⁴ *Goethův pavilon* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/goethuv-pavilon/> [cit. 2015 – 12 – 22]

⁷⁵ JAHN, Johann Qurin (1797), s. 184.

⁷⁶ JAHN, Johann Qurin (1797), s. 186.

*müssten, wenn wir alle einzelne Abwechslungen und Rachahnungen der Natur, die hier ins Enge zusammengedrängt sind, hinlänglich beobachten und einsehen wolten.*⁷⁷

Celá prohlídka parku vyšla v této době na více než čtyři hodiny, ale dle slov Johanna Quirina Jahna by bylo potřeba nejméně osm a více dnů proto, aby se dopodrobna probádala všechna zákoutí parku.

1.3.Souhrn

Park, založený díky pronikání nového stylu z Anglie do Evropy, byl vybudován v geomorfologicky relativně nepříznivém kraji. To byl také důvod výhradního užívání domácích druhů dřevin. Pro tyto dřeviny byly dané podmínky zcela přirozené.

Rozhodujícím faktorem pro založení parku v této oblasti byla bezesporu členitost jeho území. Ta pomohla eliminovat horentní finanční náklady. Ty byly ostatně pro podobný projekt typické. V neposlední řadě byla též výhodná poloha Krásného Dvora. Ten se nacházel nedaleko světoznámých lázní v Karlových Varech. Tento fakt přispěl k návštěvám významných hostů. Ty na sebe nenechaly dlouho čekat a již během roku 1792, tedy ještě v průběhu velkého budování, byl poctěn místní park prvním význačným hostem. Tím byl Franz Alexander von Kleist. O své pocity se podělil v jedné ze svých publikací. V roce 1797 přijel další host, Johann Quirin Jahn a i on o svých zážitcích napsal.

Uvedené práce, které sepsali výše zmínění umělci, přinášejí první ucelenější představu, jak vypadal nově zbudovaný park při zámku v Krásném Dvoře. Na jedné straně jde o popsání rostlinného patra, tvořícího tento park. Na straně druhé jde o popsání začlenění stavební úpravy do lesní kompozice. Ta byla nedílnou součástí vzniku takového parku.

Základním pramenem dané podkapitoly byl text napsaný Franzem Alexanderem von Kleistem. Ten byl poté konfrontován s textem Johanna Quirina Jahna, který slova předešlého umělce potvrdil, doplnil nebo případně vyvrátil.

---

⁷⁷ JAHN, Johann Quirin (1797), s. 208.

Po prostudování obou popisů lze s jistotou říci, že se park dokázal během krátké doby pěti let, která uplynula mezi návštěvami jednotlivých umělců, proměnit. Tento fakt je patrný na několika místech jejich vyprávění.

Za prvé v době návštěvy Franze Alexandra von Kleista bylo kruhové návrší na konci dlouhé aleje pouze prázdným místem. Za Johanna Quirina Jahna se již začal budovat, položením základního kamene, dříve naplánovaný Obelisk. Dále v rámci stavební úpravy přibyly ještě další drobné stavby jako Holandský statek, Schwarzenberský památník a lázně. Kromě těchto staveb mohl každý návštěvník parku dále obdivovat ptačí voliéru (záhadným způsobem nezmiňovanou Johannem Quirinem Jahnem), Velký templ s vodopádem, Polemonovy chýše (zbořené před rokem 1797), rybářskou boudu na břehu Velkého rybníka s vodopádem, Malý templ – Sluneční chrám, Čínský pavilon, hájovnu, Gloriet a rokli Rachel – Poustevníkovu rokli s chýší, kostelíkem a jeskyní se sarkofágem.

V rámci lepší orientace v jednotlivých líčeních je v přílohách přiložen přehledný plán parku⁷⁸ (mapa 1 – 2 – 3). Na něm je většina zde zmíněných dominant vyznačena.

Kromě tohoto plánu ze současné doby existují samozřejmě ještě další mapy, na kterých je park vyobrazen. Předně mapa z roku 1791/92⁷⁹ (uložená v archivu Akademie věd ČR), a poté například mapa z roku 1843⁸⁰ (dostupná na internetových stránkách), která odpovídá terénní úpravě z roku 1791/92.

---

⁷⁸ Mapa parku v Krásném Dvoře [online] Dostupné z Url: <http://rozhledny.webzdarma.cz/krdvur-mapa2.jpg/> [cit. 2016 – 4 – 10]

⁷⁹ UDU AV ČR, sig. W-C-15

⁸⁰ Archivní mapy [online] Dostupné z URL: http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/main/cio_query_01.html?mapno_cm=c3529-1/ [cit. 2015 – 12 – 20]

2. Situace v zámeckém parku v 19. století

Na první kapitole práce, věnující se problematice „velkého budování“ parku v Krásném Dvoře na konci 18. století, navazuje kapitola druhá. Ta sleduje vývoj zdejšího parku v průběhu 19. století.

Park se po svém založení stal vyhledávaným střediskem. Každá významná osobnost té doby se snažila toto vrcholné dílo vývoje zahradní architektury navštívit. Nejedna se pak odtud navracela s pocitem sebeuspokojení a zároveň s jakousi touhou tento park znovu navštívit.

Můžeme si připomenout, že hostem hraběte Jana Rudolfa byla 22. června císařovna Marie Ludvika. Nedlouho po ní přijel na zámek arcikníže Karel August s Karlem Friedrichem Zelterem. Ty poté doplnil slavný výmarský spisovatel, vědec a politik Johann Wolfgang Goethe. Ten zde strávil nezapomenutelné tři dny mezi 4. – 6. srpnem 1810, a to v doprovodu svého přítele a sekretáře, filozofa Friedricha Wilhelma Riemra. Během tohoto krátkého pobytu měl údajně studovat geologické složení zejména na vrchu Boxberg⁸¹.

Ostatně Goethova návštěva byla pro oživení parkové scenérie zásadní. Lze připomenout, že například dub na hrázi Podzámeckého rybníka byl pojmenován po tomto významném návštěvníkovi v den svých osmistých narozenin, tedy již před dvěma sty lety⁸² (pojmenování Lusthausu viz šestá kapitola).

Kromě výše zmíněných navštívila park ještě celá řada dalších tehdejších osobností. Jejich návštěva je připomenuta nápisem na Pamětní desce v parku (viz třetí kapitola).

Vedle samotného parku se zámkem lákala k návštěvě zdejšího kraje ještě přítomnost rozsáhlých okolních Maš'ovských lesů a malebné přírody Doupovských hor. Ty nabízely návštěvníkovi tolik toužebný klid.

Prezident vídeňské akademie výtvarných umění, hrabě Jan Rudolf, si místní panství opravdu hýčkal. Přesvědčit nás o tom může rozšíření zástavby parku, kterou neměl

---

⁸¹ GOETHE – JAHRBUCH 2007, str. 236 – 241 [online] Dostupné z URL: <http://www.goethe-gesellschaft.de/download/jahrbuch/9783835321977.pdf> [cit. 2016 – 4 – 10]

⁸² *Goethův dub* [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Goeth%C5%AFv_dub/ [cit. 2016 – 4 – 11]

možnost obdivovat ani Franz Alexander von Kleist v roce 1792, ani Johann Quirin Jahn o pět let později, i když o jejím plánu psali. Jde tedy především o konečné postavení Obelisku v roce 1801. Dále o přestavbu Holandského statku a doplnění Gotického templu o sochu polního maršála Schwarzenberga. V neposlední řadě se zásadním způsobem proměnilo i rostlinné patro. To dorostlo do maximální výšky a dotvořilo tak na mnohých místech kouzelnou atmosféru parku.

2.1. Zpráva o stavu památek parku

Tato podkapitola vychází ze zprávy z roku 1846. Tu sepsali stavitelé Karel Brust a Isidor Friedmann při příležitosti smrti hraběte Jana Rudolfa roku 1845 a předávání majetku jeho synovi Eugenovi. Je tak na jejích stránkách zachycen vůbec první odborný popis zámeckého areálu. Blíže informuje i o tom, jak vypadala zástavba parku v 19. století a jakým způsobem bylo o ni pečováno. Můžeme se o tom ostatně přesvědčit i z map z let 1814⁸³, 1823⁸⁴ a 1843⁸⁵.

2.1.1. Zámek

Zámek, sběžně popsán v první kapitole práce, nesl v této době čp. 1. Z východu k němu přistupovaly zahrady. Zde se mimo jiné nacházela jízdárna a prostor uzavírala 40 sáhů = 71,7 metrů (viz 1. kapitola 1 sáh = 1,793 m) dlouhá zeď.

Budova byla postavená z „kamene na vápno“ a tvořily jí tři křídla. Hlavní bylo 33,2 metrů dlouhé a 14,3 metrů široké, postranní pak byla 16,7 metrů dlouhá a 12,6 metrů široká. Hlavní křídlo bylo dvoupatrové, postranní byla patrová.

Tyto budovy i s hospodářskými budovami, které k hlavním přiléhaly, uzavíraly dvůr. Ten byl 3323,6 čtverečních metrů velký. Byl osázen květinami. K hlavní bráně zámku se pak sbíhaly tři aleje vedoucí do Podbořan, Hluban a Buškovic⁸⁶.

V pravém křídle se nacházel klenutý vjezd, ze kterého jsme se mohli vlevo dostat do bytu správce. Ten se skládal z pěti místností, buď s cihlovými, nebo prkennými

---

⁸³ SOkA Louny SMP, inv. č. 119.

⁸⁴ UDU AV ČR, sig. W-A-N/510/30.

⁸⁵ Archivní mapy [online] Dostupné z URL:

http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/main/cio_query_01.html?mapno_cm=c3529-1/ [cit. 2015 – 12 – 20].

⁸⁶ NA, Fdk, kart. 1180.

podlahami. Vpravo pak vedla chodba do kaple. Ta měla rákosový strop a kamennou podlahu a železné mříže v oknech.

V průčelní budově, pod dvouramennými schody, byl vchod do klenutého vestibulu. Ten měl cihlovou podlahu. Dalo se odtud sejít do sklepa. Kromě toho bylo v přízemním prostoru dalších šest místností, včetně domácí cukrárny. Dále se v průčelní budově nacházela chodba. Ta přiváděla hosty do panské kuchyně⁸⁷.

V levém křídle byl situován důchodenský úřad a dalších jedenáct místností. Ty měly rákosové stropy a buď kapucínské (t. j. křížové)⁸⁸, nebo prkenné podlahy.

V prvním patře průčelní budovy bylo 11 místností opatřených kapucínskými podlahami a rákosovým stropem. Dva z pokojů byly opatřené vlašským krbem a tremó nad ním⁸⁹.

V prvním patře pravého křídla bylo dohromady šest místností. Ty byly opatřené rákosovým stropem a z části kapucínskými a z části prkennými podlahami.

Jak z levého, tak z pravého křídla se dalo dostat do druhého patra průčelní budovy a střešních pokojů mansardové střechy⁹⁰.

Druhé patro hlavní budovy obsahovalo dva předpokoje. Z nich se dalo dostat do dvou pokojů. Ty byly proti nádvoří a dále do dvou pokojů proti vsi. V levé části se dále nacházel sál. Z něho se dalo dostat do dvou pokojů, které byly situovány proti vsi. Všechny pokoje byly opatřené rákosovým stropem a prkennými podlahami.

Krovy zámecké budovy byly zkonstruované s ležatou stolicí. V krovu průčelní budovy se nacházela vestavba pro hodiny. Celá půda měla prkennou podlahu.

Dle této zprávy se celá zámecká budova nacházela v dobrém stavebním stavu. Vnitřní vybavení bylo zase v průměrném stavu. Prodejní cena zámecké budovy byla v této době

---

⁸⁷ NA, Fdk, kart. 1180.

⁸⁸ *Podlahy* [online] Dostupné z URL:

<https://books.google.cz/books?id=OXhVAgAAQBAJ&pg=PA17&lpg=PA17&dq=k%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1+podlaha&source=bl&ots=ThCZKK2ROz&sig=fqAYKZcM8r6KaCG0XyimyKUQwkc&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjJuNOGwobMAhWINJoKHWYECjkQ6AEIMzAF#v=onepage&q=k%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1%20podlaha&f=false/> [cit. 2016 – 4 – 10]

⁸⁹ NA, Fdk, kart. 1180.

⁹⁰ NA, Fdk, kart. 1180.

8100 zl. konv. měny, to znamená v přepočtu 972 000 Kč⁹¹ (u ostatních staveb budou pro zpřehlednění uváděny pouze přepočty konvenční měny)⁹². Přibližně stejně velký zámek (částečně zrekonstruovaný) Hluboš na Příbramsku by v současné době stál 18 000 000 Kč⁹³. Lze předpokládat, že zámek v Krásném Dvoře by v případě prodeje v současné době stál rovněž 18 000 000 Kč.

2.1.2. Hospodářské budovy

Na hlavní zámeckou budovu navazovaly budovy stájí. Ty byly 62,8 metrů dlouhé a široké 6,3 metrů. Byly vystavené stejným stylem jako zámecká budova, tedy z „kamene na vápno“, a pokryté šindelem. V části přiléhající k pravému křídlu byl prostor pro 15 koní. V protější části byl poté prostor pro koní 21. Každé z těchto křídel obsahovalo výběžek dlouhý 5,4 metrů a široký 7,3 metrů.

Krovy tvořila prázdná vazba. Až na vadnou odtokovou podlahu v levém křídle byly v dobrém stavu. Prodejní cena hospodářských křídel by byla v té době 238 560 Kč dohromady⁹⁴.

Budovy vrátného a sluhy v levé a v pravé části postranních křídel byly 15,5 metrů dlouhé a široké 8,7 metrů. Obě byly kryté šindelem a vystavené stejným stylem jako hlavní budova. V každé z těchto budov jsme mohli objevit čtyři místnosti. Jejich podlahy byly tvořené různým materiálem (štěrka u kuchyně, cihly u prádelny a prkna u pokojů). Krovy byly vybudovány s ležatou stolicí. Nacházely se v dobrém stavu a případného zájemce na jejich koupi by vyšly na 134 400 Kč dohromady⁹⁵.

2.1.3. Budovy zámecké zahrady

Jízdárna, jak bylo výše napsáno, se nacházela v zahradě. Byla 37,4 metrů dlouhá a 20,2 metrů široká. Vystavěna byla z „kamene na vápno“. Strop měla rákosový a střechu měla pokrytu šindelem. Krov byl zrekonstruován s ležatou stolicí se třemi věšáky. U zadní strany budovy se nacházel přístavek se schody na půdu. Ta měla prkennou podlahu. Dle

---

⁹¹ 1 florin (rakousko – uherský zlatý) = 120 Kč při současné ceně stříbra [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Rakousko-uhersk%C3%BD_zlat%C3%BD/ [cit. 2016 – 2 – 11]

⁹² NA, Fdk, kart. 1180.

⁹³ Eurobydleni.cz [online] Dostupné z URL: <http://www.eurobydleni.cz/zamek-na-pribramsku/detail/4782257/> [cit. 2016 – 4 – 10]

⁹⁴ NA, Fdk, kart. 1180.

⁹⁵ NA, Fdk, kart. 1180.

zprávy se budova nacházela ve stavu prostřední jakosti a prodejní cena byla 231 600 Kč⁹⁶.

Dále se v prostorách zahrady nacházela oranžerie. Ta byla dlouhá 37,7 metrů a široká 10,8 metrů. Byla opatřena cihlovou podlahou s kanálovým vytápěním. Krov byl pultovitý. Při zadní části se nacházelo hlídačovo obydlí. To mělo tři klenuté místnosti s jednou prkennou a dvěma cihlovými podlahami. Rovněž byla v průměrném stavu a její cena byla 52 920 Kč⁹⁷.

Naproti jízdárně se nacházela kůlna na vozy. Byla 41,2 metrů dlouhá a 7,8 metrů široká. Stejně jako většina budov byla kryta šindelem. Budova byla rovněž v průměrném stavu, s předpokládanou prodejní cenou 47 280 Kč⁹⁸.

V kuchyňské zahradě byl situován 19,4 metrů dlouhý a 8,1 metrů široký skleník se šindelovou střechou, cihlovou podlahou a rákosovým stropem. Byl ve vadném stavu a jeho odhadní cena byla 17 640 Kč⁹⁹.

V prostorách barokní zahrady se kromě výše zmíněných nacházela ještě komora na nářadí (4,8 x 3,9 m), kůlna (11,4 x 5,7 m), fíkovna (18,2 x 9,9 m) a budova zahradníka (14,9 x 5,7 m). V dolní části zahrady se nacházel ještě sklep (8,9 x 5,4 m). V neposlední řadě patřilo k zámeckému okrsku ještě oplocení a vodovodní potrubí. Odhadní cena ostatních budov barokní zahrady, včetně oplocení a potrubí, činila 105 200 Kč¹⁰⁰.

2.1.4. Stavby v parku

- a) Zděný most – z „kamene na vápno“. Pravděpodobně se jedná o most přemostující potok pod zámek. Byl klenutý v délce 7,2 metrů a šířce 3,6 metrů. S podobně druhým menším mostem, v tomto případě jde zřejmě o most před roklí Rachel, v délce 5,4 metrů a šířce 3,6 metrů. Byly v dobrém stavu¹⁰¹.
- b) Tři dřevěné mosty – ty byly vystavěné v oblouku dle systému vzpěradel z kulatého dřeva. Tyto mosty nelze přesně identifikovat. V prvním případě jde

---

⁹⁶ NA, Fdk, kart. 1180.

⁹⁷ NA, Fdk, kart. 1180.

⁹⁸ NA, Fdk, kart. 1180.

⁹⁹ NA, Fdk, kart. 1180.

¹⁰⁰ NA, Fdk, kart. 1180.

¹⁰¹ NA, Fdk, kart. 1180.

pravděpodobně o most, který překlenoval potok u dnešního Mariánského dubu naproti ptačí voliére. Byl dlouhý 19,7 metrů a široký 2,4 metry. Druhý překlenoval Lesku taktéž u ptačí voliéry, tedy na místě současné lávky. Byl 16,2 metrů dlouhý a 2,4 metry široký. Třetí byl poté s velkou pravděpodobností mostek překlenující údolí Lesky pod Velkým – Panovým templem, tzv. Čertova lávka. Byl 32,3 metrů dlouhý a 0,6 metru široký. Měly zábradlí a dutou podlahu. Je ale rovněž možné, že se jedná o mosty, které se nacházely v prostoru mezi rybníkem Snílkem a Velkým rybníkem (zpráva totiž neuvádí přesnou polohu mostů v parku). Všechny mosty i cesty byly v dobrém stavu¹⁰².

- c) Pilotový most – byl vystavěn na čtyřech dřevěných pilotech. Pravděpodobně se jedná o mostek v rokli Rachel. Délku měl 39,4 metrů a široký byl 1,2 metrů. Měl zábradlí z kulatého dřeva a dutou prkennou podlahu. Byl v dobrém stavu¹⁰³.
- d) Fráterův domek – byl postaven z hrázděných cihel. Ty byly zašalovány krajinkami. Ani Franz Alexander von Kleist, ani Johann Quirin Jahn se o jeho existenci nezmiňují. Je ovšem jisté, že v parku stával. Na mapě z roku 1843 je zakreslen v místech dnešních Božích muk, tedy za Panovým templem, pod rybníkem Snílkem. Musel být postaven později. Jeho délka byla 10,2 metrů a šířka 7,5 metrů. Byl pokrytý slámou a obsahoval s předsíní ještě další 4 místnosti. Byl v průměrném stavu¹⁰⁴.
- e) Voliéra – byla postavená ve tvaru osmiúhelníku, s pilíři a drátěnými plechy. Její střecha byla stanová a krytá plechem. Průměr stavby byl 2,7 metrů a její stav byl dobrý¹⁰⁵.
- f) Velký templ – byl vystavěn z „kamene na vápno“, dlouhý 12,6 metrů a široký 9,6 metrů. Střechu měl krytou šindelem. Předsíň se čtyřmi iónskými sloupy zmiňují již Franz Alexander von Kleist i Johann Quirin Jahn. Zpráva vůbec nepřipomíná existenci sofa v pokoji a zrcadel, o níž psal Johann Quirin Jahn. Z předsíňe se vstupovalo do salonu. Ten byl opatřen rákosovým stropem a jeho podlaha byla tvořená mramorovými deskami. Salon byl dále spojen se dvěma kabinety s rákosovou střechou a prkny. K budově vedl překlenovací most

---

¹⁰² NA, Fdk, kart. 1180.

¹⁰³ NA, Fdk, kart. 1180.

¹⁰⁴ NA, Fdk, kart. 1180.

¹⁰⁵ NA, Fdk, kart. 1180.

dlouhý 6,3 metrů a široký 2,4 metrů. Ten byl vystaven z kvádrů. Byl v dobrém stavu¹⁰⁶.

- g) Rybářská bouda – vystavěná na dřevěných pilotech z hrázděných stěn. Ty byly zašalovány prkny a obloženy stromovou kůrou. Délka její byla 9 metrů a šířka 2,7 metrů. Uvnitř se nacházely dvě postranní komory a jeden hlavní pokoj. Pod budovou protékala voda pěti stavidly splavu. Před budovou byl most stejných rozměrů jako bouda samotná. Stav celé budovy byl dobrý¹⁰⁷.
- h) Lázeňský dům – postaven ze stěn z otesaných kmenů. Dlouhý byl 11,4 metrů, široký pak 7,8 metrů. Zčásti byl krytý slámou a zčásti šindelem. Měl předsín a dva pokoje. Ty byly potažené tapetami. Kromě toho obsahoval ještě lázeňský pokoj. V něm byly stěny ze štukového mramoru a z jemného pískovce zařízená lázeň s mramorovým dlážděním. Dále měl ještě kuchyni. Byl v dobrém stavu¹⁰⁸.
- i) Malý templ – jeho průměr činil 4,5 metrů. Že se jednalo o kruhovou stavbu stojící na osmi sloupcích, podpírající kupoli, psali již Johann Quirin Jahn s Franzem Alexanderem von Kleistem. Kupole byla pokrytá plechem a zevnitř měla rákosový strop. Byl v dobrém stavu¹⁰⁹.
- j) Obelisk – postaven z kamene, o výšce 24,5 metrů. Byl v dobrém stavu¹¹⁰.
- k) Gotická věž a templ – byla vystavěná v gotickém slohu z otesaného „pískovce na vápno“. Střecha byla krytá plechem ve tvaru šestiúhelníku. Průměr kruhu byl 12 metrů, s opěrnými pilíři. Ty byly přístupné po dvou kamenných točitých schodištích. Z východní a západní strany vedly poté kamenná schodiště do budovy. Vnitřek byl vybaven s klenebními žebry, s okny. Ty měly špičaté oblouky s barevnými skleněnými terči a gotickými dveřmi. Rovněž se nacházela v dobrém stavu¹¹¹.
- l) Holandský dům – vystaven z „cihel na vápno“. Dlouhý byl 12,6 metrů a široký 9,3 metrů. Krytý byl šindelem a uvnitř jsme mohli objevit dvě předsíně, stáj, kuchyni a tři pokoje. Na dvoře byla poté další stájová budova o délce 4,5 metrů

---

¹⁰⁶ NA, Fdk, kart. 1180.

¹⁰⁷ NA, Fdk, kart. 1180.

¹⁰⁸ NA, Fdk, kart. 1180.

¹⁰⁹ NA, Fdk, kart. 1180.

¹¹⁰ NA, Fdk, kart. 1180.

¹¹¹ NA, Fdk, kart. 1180.

a šířce 3,9 metrů. Ta byla krytá šindelem. Kromě toho na dvoře, který byl obehnán železným, okrasným, tyčkovým ohrazením, byla studna. Byl v dobrém stavu¹¹².

- m) Čínský dům – ten byl vystavěn z „kamene na vápno“ a měl tvar osmiúhelníku o průměru 6 metrů. Známo již z publikací Franze Alexandra von Kleista a Johanna Quirina Jahna, že se na střeše nacházela zvonkohra a že byl ornamentálně vymalován. Vnitřní prostor tvořil rákosový strop a prkenná podlaha. Byl rovněž v dobrém stavu¹¹³.
- n) Zahradníkův dům – vystavěn z „kamene na vápno“. Johann Quirin Jahn zmiňuje existenci ovocné zahrady za domem. Byla to přízemní budova dlouhá 18 metrů a široká 12,6 metrů. Byla krytá šindelem. Měla čtyři pokoje a jednu předsíň. Kromě předsíně, která měla cihlovou podlahu, měly všechny pokoje prkennou podlahu¹¹⁴.
- o) Gloriet – postaven z „kamene na vápno“ ve tvaru osmiúhelníku. Průměr kruhu byl 5,4 metrů. Byl pokrytý plechem. Vnitřek byl opatřen rákosovým stropem a kapucínskou podlahou. Byl v dobrém stavu¹¹⁵.
- p) Ermitáž – ta byla postavená ze „skalních kusů na mech“. Franz Alexander von Kleist napsal, že zvnějšku vypadala jako rozvaliny loupeživého hradu. Byla dlouhá 6,6 metrů a široká 4,2 metrů, pokrytá rákosem. Měla jeden pokoj s rákosovým stropem a prkennou podlahou. Podzemní chodba jí spojovala s kaplí. V její blízkosti byl podobně zrekonstruovaný náhrobek. Nacházela se v použitelném stavu¹¹⁶.
- q) Kaple – vystavěná z hrázděných stěn. Již Johann Quirin Jahn napsal, že měla stěny obložené stromovou kůrou. Dlouhá byla 7,5 metrů a široká 4,8 metrů a pokrytá rákosem. Vnitřek měl rákosový strop a prkennou podlahu. Byla v dobrém stavu¹¹⁷.

---

¹¹² NA, Fdk, kart. 1180.

¹¹³ NA, Fdk, kart. 1180.

¹¹⁴ NA, Fdk, kart. 1180.

¹¹⁵ NA, Fdk, kart. 1180.

¹¹⁶ NA, Fdk, kart. 1180.

¹¹⁷ NA, Fdk, kart. 1180.

Na základě této zprávy je jasné, že většina staveb, o kterých psal Franz Alexander von Kleist a Johann Quirin Jahn, stála a byla nepochybně v dobrém stavu. Pakliže si dále dle této zprávy vypočítáme, kolik by stál celý zámecký areál při případném prodeji v této době, vyjde nám při současné ceně stříbra zajímavá částka 2 183 880 Kč. Pro lepší představu, dle návrhu plánu péče o park v Krásném Dvoře, náklady na údržbu parku na jeden rok dnes přijdou přibližně na 370 000 Kč¹¹⁸.

2.2. Dílčí zprávy o parku

Tato podkapitola navazuje na předchozí. Vychází přitom z dílčích zpráv. Ty byly sepsány o parku v Krásném Dvoře v průběhu druhé poloviny 19. století při dalším předávání majetku nebo v důsledku lokálních úprav v zámeckém areálu.

K roku 1854, tedy osm let po smrti hraběte Jana Rudolfa, kdy panství pevně držel ve svých rukách jeho syn Eugen Karel, byla sepsaná další krátká zpráva. Ta doplňuje předešlou zprávu z roku 1846.

Píše se v ní například o existenci 27,45 metrů, z originálu 90 stop (viz 1. kapitola 1 stopa = 0,305 m), dlouhého mostu v parku. Byl postaven zdejším tesařským mistrem z dubového dřeva, který měl jediný oblouk. Překlenoval 30,5 metrů hlubokou lesní rokli¹¹⁹. Nelze přesně určit, jestli jde o jeden z dřevěných mostů, zmíněných předchozí zprávou, nebo ne. Jisté je, že rozměry daného mostu neodpovídají ani jednomu z výše zmíněných.

Dále o výše zmíněném Obelisku. Ten prý byl vystaven přesně dle obelisku stojícího v Římě na Piazza del Popolo¹²⁰. Předchozí zpráva tuto informaci zatajila.

Píše se zde i o gotickém templu. Z jeho vyhlídkové věže jsme mohli zahlédnout čedičové hory Loketského kraje na jedné straně a špičaté vyvýšeniny proti Lounům, Litoměřicím a Teplicím (zde se jedná o České středohoří) na straně druhé¹²¹. Jeho

---

¹¹⁸ *Návrh plánu péče o park v Krásném Dvoře* [online] Dostupné z URL: http://www.usteckykraj-priroda.cz/files/files/plan_pece_Krasny_Dvur_2014.pdf/ [cit. 2016 – 4 – 10]

¹¹⁹ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 138, sign. VI. B beta.

¹²⁰ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 138, sign. VI. B beta.

¹²¹ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 138, sign. VI. B beta.

vnitřek zdobila v této době již socha polního maršála Karla ze Schwarzenberga. Jejím autorem byl dle této zprávy pražský sochař Emanuel Max¹²².

Dále blíže popisuje vodopád naproti Velkému templu, zmíněný Franzem Alexanderem von Kleistem a Johannem Quirinem Jahnem. Jeho délka byla 80,7 metrů a výška 28,7 metrů. Svah, na kterém byl postaven, byl porostlý lipami a duby¹²³.

Jak lze zjistit z další zprávy, sepsané 31. ledna 1865, rozhodl hrabě Eugen Černín o vystavení studny u koňských stájí. Díky realizaci této stavby se napříště nemusel užívat stávající vodovod, vedoucí z Velkého rybníka. Cena této studny byla 32 520 Kč¹²⁴. Pro představu, v dnešní době stojí jeden metr kopané studny 12 000 Kč¹²⁵.

Po smrti hraběte Eugena v roce 1868 došlo k sepsání nové zprávy pro jeho syna Jaromíra. V té se lze dočíst mimo jiné o dalších změnách. Za prvé byla nyní na nádvoří zámku nově vystavěná studna v hloubce 17,93 metrů. Byla vyzděná kameny, šalovaná dřevem a opatřena pumpou¹²⁶. Za druhé se zde objevují informace o holandském domě. Ten se ve čtyřicátých letech 19. století přestavěl na hájovnu. Ta byla nově od úrovně země vyvýšena o tři kamenné stupně. Její římsa byla ozdobena hlavicemi krokví¹²⁷. K přestavbě došlo proto, že se bývalá hájovna změnila na byt důchodního.

V roce 1870, konkrétně 10. července, vypukl v prostorách barokní zahrady požár. Přesně v jízdárně, kde nevratně spálil přilehlou kůlnu a kůlny na vozy. Následujícího roku, tedy 21. května 1871, povolil hrabě realizaci projektu obnovy jízdárny. Tesařské práce byly zadány tesařskému mistru z Petrohradu, Josefu Heinzovi, a bylo na ně vynaloženo 441 960 Kč. Práce byly téhož roku dokončeny¹²⁸.

---

¹²² Emanuel Max (19. října 1810 Janov u Sloupu v Čechách – 22. února 1901 Praha) byl česko – německý sochař. Především autor monumentálních soch, pomníků a portrétů. Mladší bratr sochaře Josefa Maxe. [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Emanuel_Max/ [cit. 2016 – 6 – 28]

¹²³ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 138, sign. VI. B beta.

¹²⁴ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 138, sign. VI. B beta.

¹²⁵ Studny DOLEŽEL A Janíček [online] Dostupné z URL: <http://www.studnyolomouc.cz/cenik/> [cit. 2016 – 4 – 11]

¹²⁶ NA, Fdk, kart. 1187.

¹²⁷ NA, Fdk, kart. 1187.

¹²⁸ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 138, sign. VI. B beta.

2.3. Popis panství v díle Bedřicha Bernaua

Před koncem 19. století došlo pod dohledem Aloise Jiráska k sepsání rozsáhlého průvodce *Čechy*. V rámci jeho desátého dílu, který s podtitulem *Krušné Hory a Poohří* sepsal Bedřich Bernau¹²⁹, je věnována kapitola i parku v Krásném Dvoře. Na základě této kapitoly a přiložených obrázků lze přibližně určit, v jakém stavu se nacházel zámecký park v Krásném Dvoře na konci tohoto století.

„[...] Jihozápadně od Mašтова, směrem ku vsi Kunicům, prostírají se krásné, zachované lesy Mašťovské. Silnice, po níž jsme přišli od Radonic, vede nás však po vysočině východním směrem k Němčanům, odkud odbočiti bychom mohli přes mlýn Leskovský k městečku Nepomyšli se starým zámkem okrouhle vystavěným a blízkým zbořeným hradem Křečovem u vsi Rohožky. Dáme se však po potoku Leskovském, přítoku do potoka Lučního, opět k severu do Brodců, malé to osady se zámkem, a dále ku Krásnému Dvoru.“¹³⁰

Autor, stejně jako Franz Alexander von Kleist a Johann Quirin Jahn ve svých publikacích, začíná své líčení popisem bezprostředního okolí Krásného Dvora. Oproti předcházejícím autorům však nepřichází do Krásného Dvora lipovou alejí, vedoucí od Podbořan, ale ve směru od Radonic (městečko Radonice – německy Radonitz – se nachází asi 8,9 km na jih od Kadaně¹³¹). Zde, jak bylo napsáno v úvodu této kapitoly, se rozprostíraly rozsáhlé a zachovalé mašťovské lesy (město Mašťov se nachází ve správním obvodě Kadaň, v kraji Ústeckém¹³²). V Němčanech (součást svazků obcí Krásnodvorska v okrese Louny¹³³), které byly předposlední zastávkou před příchodem do Krásného Dvora v tomto směru, mohl každý návštěvník odbočit k Leskovskému mlýnu. Odtud mohl dále pokračovat do Nepomyšle (městys Nepomyšl – německy

---

¹²⁹ Bedřich Bernau (22. srpna 1849 Praha – 2. ledna 1901 Plaňany) – roz. Přemysl Bačkora, byl český spisovatel, autor vlastivědných spisů v češtině a němčině. [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bedřich_Bernau/ [cit. 2016 – 6 – 28]

¹³⁰ BERNAU, Bedřich, 1896, s. 24.

¹³¹ *Městečko Radonice* Dostupné z URL: <http://www.obec-radonice.cz/> [cit. 2016 – 4 – 14]

¹³² *Město Mašťov* [online] Dostupné z URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Mašťov/> [cit. 2016 – 4 – 14]

¹³³ *Němčany* [online] Dostupné z URL: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Němčany_\(Krásnodvorsko\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Němčany_(Krásnodvorsko)) [cit. 2016 – 4 – 14]

Pomeisl – se nachází v okrese Louny, kraj Ústecký¹³⁴), kde stál okrouhlý zámek a nedaleko rozvaliny hradu Křečova.

Pakliže by však návštěvník nepokračoval přes mlýn, přišel by podél potoka Lesky do Brodů (vesnice, část obce Krásný Dvůr v okrese Louny¹³⁵), které byly poslední zastávkou před příchodem do Kásného Dvora. Ve studii Joahanna Quirina Jahna jsou Brody nazývány Předlesy – zde Brodce.

„[...] Záhy nás tam přijme v lahodný stín mohutných svých kmenů překrásný anglický park, největší snad i nejhezčí v Čechách. Zabírat plochu bezmála jednoho sta hektarů a na dva kilometry protéká ho potok Leskovský, jenž napájí pět rybníků v parku. Cesty a stezky pískem vysypané mají 21 kilom. délky, obvod parku, neohraženého a přístupného, je na tři hodiny. Znamení tento park byl roku 1783 založen hrabětem Janem Rudolfem z Černína. Skládá se ze dvou částí: z dolejší v údolí se skvostnými partiemi vodními, a z horní stráně směrem k městečku Bušovicům se táhnoucí.“¹³⁶

Lahodný stín, který vrhaly stromy v parku, je poprvé zmíněn již v publikaci Franze Alexandera von Kleista. Z toho lze usoudit, že charakter lesní kompozice se za více jak sto let od návštěvy výše uvedeného autora příliš nezměnil.

Trochu paradoxně vychází z líčení tvrzení o velikosti krásnodvorského parku. Zde autor přichází s domněnkou, že je se svou rozlohou bezmála jednoho sta hektarů největší v Čechách. Přitom lednicko – valtický areál se svou rozlohou 283,09 kilometrů čtverečních je mnohonásobně větší¹³⁷. Stejně tak park v Průhonicích u Prahy, založený v roce 1885, je se svou rozlohou 220 ha rovněž podstatně větší.

Ze vsi se do parku údajně vstupovalo mezi dvěma rybníky (zde je patrný další rozdíl v líčení od Franze Alexandera von Kleista a Johanna Quirina Jahna, neboť oni vstupovali do parku skrze dřevěnou bránu u zámku). Hráz byla prý porostlá topoly (ani

---

¹³⁴ *Městys Nepomyšl* [online] Dostupné z URL: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Nepomy%C5%A1l/> [cit. 2016 – 4 – 14]

¹³⁵ *Brody* [online] Dostupné z URL: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Brody_\(Kr%C3%A1sn%C3%BD_Dv%C5%AFr\)/](https://cs.wikipedia.org/wiki/Brody_(Kr%C3%A1sn%C3%BD_Dv%C5%AFr)/) [cit. 2016 – 4 – 14]

¹³⁶ BERNAU, Bedřich, 1896, s. 24.

¹³⁷ *Lednicko – valtický areál* [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Lednicko-valtick%C3%BD_are%C3%A1l/ [cit. 2016 – 6 – 28]

toto tvrzení však nelze konfrontovat s líčením výše zmíněných umělců, v jejich studiích daná alej nefiguruje).

Jedna z cest přiváděla návštěvníky západním směrem (pravděpodobně okolo dnešního Goethova dubu a Ptačí voliéry – nebo mezi Podzámeckými rybníky a kolem Ptačí voliéry) přes mostek k řeckému chrámu, proti němuž šuměl vodopád. Ve studiích Franze Alexandera von Kleista a Johanna Quirina Jahna vystupuje pod názvem Velký – Panův templ.

Odtud další pokračovala podél menšího rybníka k většímu. Zde stála rybárna a na návrší nad ní stál okrouhlý chrám na sloupech. Tento okrouhlý chrám na sloupech popisuje Franz Alexander von Kleist, stejně jako Johann Quirin Jahn, jako Malý – Sluneční chrám.

Od tohoto okrouhlého chrámu se pokračovalo směrem k místu, kde stál Obelisk. Důvod výstavby Obelisku, tedy na paměť vítězství arcivévody Karla, zmiňil poprvé ve svém díle Johann Quirin Jahn¹³⁸.

Ve středu aleje (ve studiích Franze Alexandera von Kleista a Johanna Quirina Jahna popsáné jako široké) vedly schody k vypuštěnému rybníku a k japonskému letohrádku (ve studiích výše zmíněných umělců zvaným Čínský, popřípadě Velký čínský, pavilon). O jeho vnější výmalbě se Bedřich Bernau ve své práci nezmiňuje. Je tedy možné, že během druhé poloviny 19. století zanikla.

Odtud dále pokračovala cesta k věžovitému gloriету (ve studii Johanna Quirina Jahna nazván jako gotická věž). Ten ukrýval sochu výše zmíněného arcivévody a z jeho vyhlídky se naskýtal nádherný výhled na okolí¹³⁹ (scénérie okolí je ostatně prvně zmiňena již Johannem Quirinem Jahnem a ve zprávě z roku 1846).

„[...] Od této rozhledny vedou cesty na všechny strany; jednou z nich dojdeme k poustevně v hluboké, tiché, skalní rokli, nad níž se i kaplice na svahu vypíná. Zde

---

¹³⁸ BERNAU, Bedřich, 1896, s. 25.

¹³⁹ BERNAU, Bedřich, 1896, s. 25.

svěříme se malému potůčku, jenž nás z labyrintu nesčetných těch cest a cestiček opět ku vchodu do parku a k zámku Krásnodvorskému přivede. ¹⁴⁰

Od rozhledny se rozbíhaly cesty na všechny strany. Jedna z nich vedla k poustevně v hluboké rokli (ta vystupuje v publikacích Franze Alexandera von Kleista a Johanna Quirina Jahna jako Rachel, nad ní se na svahu stále vypínala jimi zmíněná kaple). Odtud se podél potůčku, který rokli protékal, postupovalo nazpět k zámku.

„[...] Hraběcí letní sídlo je již od mnoha let do Petršpurku přeneseno, kam také vzácné byliny z velikých zdejších skleníků, fíkovny a oranžerie, byly dopraveny. Od té doby zanedbává se bohužel park Krásnodvorský a takřka jen před úplným zpusnutím se chrání. ¹⁴¹

Ten v této době obývali jen úředníci hospodářství a cukrovaru. Vrchnost si totiž v průběhu druhé poloviny 19. století přestěhovala letní sídlo do nedalekého Petrohradu (připomínán v první kapitole Johannem Quirinem Jahnem) i se vzácnými bylinami ze skleníků. Od doby, co se letní sídlo přestěhovalo, tak údajně zámek i s parkem chátraly a jen udržovací práce ho chránily před zpusnutím. Ani jedna z výše uvedených zpráv ovšem poslední poznámku nepotvrzuje. Naopak jak je z nich patrné, byla většina staveb v dobrém stavu.

2.4. Souhrn

Zámecký park v Krásném Dvoře byl po celou dobu první poloviny 19. století místem, kam se sjížděly nejvýznamnější osobnosti té doby (osobnosti na Pamětní desce viz třetí kapitola). Nezapomenutelně kouzelná atmosféra tohoto místa, obklopeného kolem dokola zachovalými Mašťovskými lesy, byla silným vnadidlem pro brzký návrat obdivovatelů. Četná drobná architektura, přinášející inspiraci, stejně jako osoba zakladatele, hraběte Jana Rudolfa, který byl vyhledávaným hostitelem, se stala dalším charakteristickým prvkem výjimečnosti zdejšího kraje. První polovinu 19. století tedy lze označit jako jakýsi „zlatý věk“ parku v Krásném Dvoře. Jistou pravdivost tohoto výroku potvrzují zprávy z let 1846 a 1854. Z nich je patrné, že většina staveb, o kterých psal Franz Alexander von Kleist, respektive Johann Quirin Jahn, v této době stála. Dále,

---

¹⁴⁰ BERNAU, Bedřich, 1896, s. 25.

¹⁴¹ BERNAU, Bedřich, 1896, s. 25.

že byla tato zástavba v nepochybně dobrém stavu, a že o ni bylo přiměřeným způsobem pečováno.

Dalo by se říci, že „zlatý věk“ skončil se smrtí hraběte Jana Rudolfa po roce 1845. Tehdy došlo k přenesení hraběcího letního sídla do nedalekého Petrohradu. Tam byl rovněž založen přírodně – krajinářský park (1790). Neznamenal to však, že by honorace domu Černínů zcela zanevřela na zdejší kraj. Tuto poznámku potvrzují četné lokální zásahy v rámci panství, které jsou zaznamenány v dílčích zprávách.

Na konci devatenáctého století bylo sepsáno dílo *Čechy*. Je zde popsán i park v Krásném Dvoře (pro lepší orientaci v popisu je v přílohách plán cesty – mapa 4 – s vyznačenými zastávkami). Charakter popisu bohužel nepřesvědčuje o pravdivosti závěrečné pasáže. Tedy, že byly zámek i s parkem v silně zanedbaném stavu, který mírnily drobné zásahy.

S jistotou lze říci, že zájem o návštěvu v zámeckém parku v Krásném Dvoře ve druhé polovině devatenáctého století do určité míry ochabl. Důvodem zřejmě bylo zakládání dalších přírodně – krajinářských parků po celém území tehdejšího Rakouska (např. park v Průhonicích u Prahy, založený hrabětem Arnoštem Emanuelem Silvou Taroucou v roce 1885¹⁴²). Tyto nově vybudované parky, svým moderním pojetím, lákaly návštěvníky na prohlídku více než „staříčkový“ park v Krásném Dvoře.

---

¹⁴² *Park v Průhonicích u Prahy* [online] Dostupné z URL: <http://www.parkpruhonice.cz/> [cit. 2016 – 4 – 14]

3. Zámecký park v Krásném Dvoře v první polovině 20. století

První polovina 20. století přinesla nebývale velké změny. Na jedné straně došlo k ohromnému vědeckému a technologickému pokroku. Na straně druhé je právě první polovina 20. století charakteristická jako období, během něhož došlo k vypuknutí dvou válečných konfliktů. Ty se nesmazatelně vepsaly do paměti lidstva. Neuvěřitelná krutost s jakou byly vedeny boje na obou stranách barikády, a stejně tak horentní finanční nákladnost těchto konfliktů, přispěla ke ztrátě politické i ekonomické dominance Evropy. Ta byla potvrzena rozpadem velkých mnohanárodnostních celků a postupnou dekolonizací.

Zdánlivě bezvýznamně mohou proto na pozadí těchto změn vystupovat události odehrávající se v Krásném Dvoře. Kdysi upravené zahradní dílo, první svého druhu v tehdejších rakouských zemích, se v důsledku nezájmu postupně proměňovalo v neprostopnou džungli. Ta byla mnohdy obohacena o rozpadající se ruiny romantických stavbiček.

Tento fakt přiměl tehdejší majitele, hraběte Jaromíra se synem JUDr. Eugenem Černínem¹⁴³, k zásadnímu rozhodnutí. Tím se stalo schválení a realizace plánu rozsáhlé rekonstrukce parku.

Rekonstrukcí a její výslednou podobou se zabývá třetí kapitola této práce, stejně jako dalšími historickými milníky první poloviny 20. století, týkajícími se zámku a parku v Krásném Dvoře.

3.1. Rekonstrukce na počátku 20. století

Do období rekonstrukce parku v Krásném Dvoře na počátku 20. století je datován další z řady popisů zámeckého parku. Jeho autorem byl Wenzel Rott¹⁴⁴.

„[...] 5'4 km nordwestlich von Podersam entfernt, liegt Schönhof, eine selbstständige Gemeinde mit 119 Häusern (6 unbewohnt) und 752 Einwohnern. Dazu gehören [...],

¹⁴³ Eugen Czernin, též Evžen hrabě Černín, plným jménem Evžen František Černín, uváděn též jako František Černín (3. března 1857 Vídeň – 9. dubna 1932 Jindřichův Hradec), byl český šlechtic z rodu Černínů a politik, za Rakouska – Uherska na konci 19. století a na poč. 20. století poslanec Říšské rady. [online] Dostupné z URL: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Eugen_Czernin_\(JUDr.\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Eugen_Czernin_(JUDr.)) [cit. 2016 – 6 – 29]

¹⁴⁴ Wenzel Rott (15. května 1858 Lhota – 6. května 1929 Novosedlice) – byl učitel a vlastivědec, autor díla *Der politische Bezirk Podersam – Jechnitz* [online] Dostupné z URL: file:///C:/Users/Karel/Downloads/jesenicko_petrohradsko_osobnosti.pdf [cit. 2016 – 6 – 29]

*das Wohnhaus des Schloss und Parkgärtners, das sogenannte Fraterhäusl (jetzt Wohnung des Obstbaum – Gärtners), [...].*¹⁴⁵

Stejně jako ostatní autoři, tak i Wenzel Rott nejprve popisuje, kde se Krásný Dvůr nachází. Určitým rozdílem oproti předešlým publikacím je přesnější popis obce Krásný Dvůr a jejího hospodářství.

Obec, kterou protékal přítok Liboce Leska (v publikaci *Čechy* psáno, že se vlévá do potoka Lučního), prý patřila pod farnost sídlící v Buškovicích. Byl zde ale postaven filiální kostel. Ten stál na rozsáhlém prostranství, které obklopovaly krásné, jednopatrové domy. Těch zde na počátku dvacátého století údajně stálo 119. Šest jich z toho bylo neobydlených. Celkový počet obyvatel obce byl 752 (pro představu dnes má obec 433 obyvatel a 164 domů¹⁴⁶). K zástavbě obce se počítaly též nemovitosti zámeckého okrsku, včetně domu zámeckého zahradníka, parkového zahradníka a zahradníka, pečujícího o ovocný sad (dnešní hájovna u Panova templu) v okolí bývalého fráterova domu.

*„[...] An Landwirtsch. Nutzthieren zählte man 25 Pferde, 159 Rinder, 42 Ziegen, 65 Schweine, 65 Bienenstöcke, [...]. Schönhof gehört zur Pfarrgemeinde Puschwitz, hat aber eine eigene Filialkirche, eine 3classige Volksschule, ein Post- und Telegraphenamnt [...] und ist der Sitz eines Distriktsarztes. [...]. Der grosse Ortsplan ist fast durchwegs von schönen, einstöckigen Häusern umgeben, [...].*¹⁴⁷

Flora rozprostírající se zčásti na volné rovině a zčásti zaplňující zvlněnou krajinu údajně nabízela potravu 25 koním, 159 kusům hovězího dobytka, 42 kozám, 65 prasatům a 65 včelím úlům, které utvářely místní hospodářství.

„[...] Am Anfange des 19. Jahrh. sicherlich eine der schönsten (wenn nicht die schönste) von Böhmen, wurde in der 2. Hälfte desselben Jahrh. nur mehr das Nothwendige zur Erhaltung gethan; die Baumgruppen verdichteten sich mehr und mehr

---

¹⁴⁵ ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL: <https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n521/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

¹⁴⁶ Krásný Dvůr [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1sn%C3%BD_Dv%C5%AFr/ [cit. 2016 – 4 – 14]

¹⁴⁷ ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL: <https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n524/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

und es entstand allmählich ein prächtiger Wildpark von üppig wucherndem Unterholz und stattlichen Hochstämmen, deren dichtbehaubte Kronen nur die und da den Sonnenlichte einen Durchblick ermöglichten. ¹⁴⁸

Stejně jako předešlí autoři ve svých publikacích, vidí i Wenzel Rott jako hlavní lákadlo Krásného Dvora jeho park. Dle jeho popisu však kdysi reprezentativní sídlo značně zpustlo (problematiku pustnutí nakousl již ve své publikaci *Čechy* Bedřich Bernau, viz druhá kapitola) a místa, která dříve nabízela pohled na krásnou prosluněnou scenérii, v důsledku nezájmu zarostla množstvím náletů. Park se tak začal proměňovat v divokou přírodu.

V době vzniku díla (1902) se ovšem začalo s výše zmíněnou rekonstrukcí. Ta byla výhradně zaměřená na proměnu rostlinného patra a park transformovala. Vycházela přitom z nově nastoleného trendu, jehož významným inspiračním nositelem se stal park v Průhonicích u Prahy (založen Arnoštem Emanuelem Silvou Taroucou v roce 1885, viz druhá kapitola). Tento trend sázel nově na využívání cizokrajných druhů dřevin¹⁴⁹. Došlo tedy k odklonu od původního přírodně – krajinářského konceptu. Nutno podotknout, že tato skutečnost měla za následek, že byl původní přirozený ráz české krajiny na mnohých místech krásnodvorského parku značně porušen.

Od první kapitoly této práce je též známo, že byl park v Krásném Dvoře zbudován v suché krajině. Ta se rozprostírala na výsušném skeletovém čedičovém podkladu. To mělo za následek, že četné z nově vysazených cizokrajných dřevin uhynuly. Zachovalo se určité rozložení exotů¹⁵⁰ v okolí hájovny u Lusthausu (Gloriet dle Franze Alexandra von Kleista a dnešní Goethův pavilon), dále pak platan pod zámkem, dva cypřišky nutkajské na zámeckém nádvoří, poté akáty, jírovce, stříbrné smrky, borovice černé a těžké.

Jako jeden z pozitivních faktorů se pak může jevit výsadba borovic lesních a kanadských jedlí, tzv. douglasek. Ty byly schopné vzdorovat suchým podmínkám

---

¹⁴⁸ ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL:

<https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n525/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

¹⁴⁹ *Průhonický park* [online] Dostupné z URL: <http://www.pruhonickypark.cz/> [cit. 2015 – 12 – 22]

¹⁵⁰ Exot = předmět/věc cizokrajného původu (výjimečná zvláštnost) [online] Dostupné u URL:

<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/exot/> [cit. 2016 – 4 – 14]

v parku a měly i značný estetický význam. Přerůstaly okolní porost, což bylo působivé při dálkových pohledech na park. Nesporným pozitivním faktorem byla také výsadba šeríku a pustorylu při okrajích porostů a cest¹⁵¹.

„[...] In neuester Zeit erführt die ganze Anlage eine wesentliche Aenderung. Die dichten Gruppen werden gelichtet oder an manchen Stellen ganz entfernt. Dadurch hat sich fast überall des frühere Bild verändert, ist aber verjüngt, vornehmer geworden. Die Umgestaltung oder besser gesagt, diese Rettung ist ein Werk des JUDr. Franz Grafen Czernin, [...] und dafür gebührt ihm der vollwertige Dank, die aufrichtige Anmerkung jedes Naturfreundes.“¹⁵²

Dálší fází rekonstrukce bylo to, že místa, která v průběhu let zarostla, se sestříhala. Na některých místech se dokonce zcela odstranily nálety dřevin, které je hyzdily. Došlo tehdy k omlazení parku. Tato proměna nebo lépe řečeno záchrana byla vedena, dle popisu Wenzela Rotta, pod patronací hraběte JUDr. Eugena Černína.

„[...] und treten durch die eiserne Eingangspforte hinter dem Meierhofe. Zur Rechten liegt ein blinkender Teich, [...]; zur Linken – jenseits der Schlucht – winkt das von der anhöhe herab das hellgetünchte Schloss. Durch eine Allee von hochragenden Pappeln schreitend, gelangen wir zur ersten Hauptabzweigung der Wege [...]. Wir folgen dem letzteren; Wiesen mit zartem Grün liegen vor uns und mehrere Rieseneichen stehen in der Nähe. Die viele Jahrhunderte mögen an deren schon vorübergegangen sein! [...]. Ein breiter Arm des Wassers (Leskabach) wird durch eine kühn geschwungene Bogenbrücke überspannt, und wir stehen bald darauf in der Nähe des Pan – Tempels. Idyllisch liegt er am Rande einer blumen – übersaeten Wiese.“¹⁵³

Závěrečná pasáž publikace Wenzela Rotta o zámeckém parku v Krásném Dvoře je, stejně jako u ostatních autorů, věnována procházce parkem. V té lze spatřovat určité paralely s povídáním v předchozí publikaci Čechy Bedřicha Bernaua. Určitý rozdíl je patrný na místě, kdy Wenzel Rott tvrdí, že na místě velkého rozdvojení, se vlevo

---

¹⁵¹ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – I*, leden 1996 (výstřížek).

¹⁵² ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL:

<https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n525/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

¹⁵³ ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL:

<https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n525/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

přicházelo k Panovu templu. Dle popisu totiž šel do parku od Podzámeckých rybníků (stejně jako Bedřich Bernau). Musel tedy na místě rozcestí za Ptačí voliérou odbočit k Panovu templu vpravo a nikoli vlevo.

„[...] Ihm gegenüber steigen in beträchtlicher Höhe künstlich angelegte Kataracte die Bergwand hinan; trocken liegen sie heute da, und flinke Eidechsen sonnen sich auf den Steinen oder bergen sich rasch hinter den zerschlissenen Farrenkräutern, die an den Wänden emporwachsen. Anders war es vor Jahren.“¹⁵⁴

Dále líčí, že z vodopádu naproti výše zmíněnému templu již netryská voda. Přitom v době návštěvy Bedřicha Bernaua (90. léta 19. století), byl plně funkční. Z toho je patrné, že během šesti let, které uplynuly mezi vydáním jednotlivých publikací, došlo ke spustnutí dané atrakce.

Další líčení cesty Wenzela Rotta parkem se s ostatními značně shoduje. Za Panovým templu připomíná malý rybník, kolem něhož vedla cesta k Velkému rybníku s rybárnou. Na kopci nad Velkým rybníkem spatřuje sloupcový chrám (tedy Malý – Sluneční templ)¹⁵⁵. Za ním se po cestě dostal na vyvýšeninu s Obeliskem¹⁵⁶. Zde připomíná, že z planiny u Obelisku šel spatřit zámek v Brodech. Určitým způsobem se tak opět odklání od tvrzení výše zmíněných autorů, neboť ani jeden z nich na podobný úkaz neupozorňuje. Lze předpokládat, že během rekonstrukce došlo k vymýcení části lesního porostu pod Obeliskem. Došlo tak k založení nové parkové louky (na mapě z roku 1843 není totiž louka pod Obeliskem vyznačena).

Veprostřed aleje ho poté přivedly schody k bazénu, nad nímž se tyčil Čínský pavilon (dle jeho popisu značně zkrut nálety zeleně)¹⁵⁷. Za ním vedla cesta ke gotickému

---

¹⁵⁴ ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL: <https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n525/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

¹⁵⁵ ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL: <https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n525/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

¹⁵⁶ ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL: <https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n527/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

¹⁵⁷ ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL: <https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n531/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

chrámu¹⁵⁸ (popis výhledu na okolí se značně shoduje s líčením v publikaci *Čechy*) a od něj vedla další cesta k úzké rokli (Rachel)¹⁵⁹.

3.2. Zaniklé (neobnovené) památky

Během výše zmíněné rekonstrukce nebyla již obnovena celá řada památek parku, neboť v průběhu předešlého století zcela zanikly. Patřily mezi ně např.¹⁶⁰:

- a) Čertova lávka – většina moderních zdrojů situuje lávku s označením *Čertova* do prostoru Poustevníkovy rokly. Ovšem dle zprávy z roku 1846, kde je popsán jeden z dřevěných mostků (32,3 x 0,6 m) a mapy z roku 1843, odpovídá lokalitě spíše prostor pod Panovým templem.
- b) Samonosný dřevěný most (39,446 x 1,195 m¹⁶¹)¹⁶² – byl určen pro kočár, aby mělo panstvo možnost dostat se na druhou stranu „Poustevníkovy rokly“ (dnes jsou zde patrné pouze základy).
- c) Minaret¹⁶³ – jeho existence je však opředená tajemstvím (ani Franz Alexander von Kleist, ani Johann Quirin Jahn se o jeho bližším situování nezmiňují. Údajně stával v prostoru nad Čínským pavilonem).
- d) Polemonovy chýše¹⁶⁴ (viz první kapitola)
- e) Románská brána¹⁶⁵ – ta byla postavená v roce 1787 a tvořila symbolický vstup do parku (je možné, že se jednalo o dřevěnou vstupní bránu do parku, popsanou v dílech Franze Alexandra von Kleista a Johanna Quirina Jahna).
- f) Džunky¹⁶⁶ na Velkém rybníce¹⁶⁷ – lodičky, dle typu čínských plachetnic, které hojně využívalo panstvo. Při projížďkách jim k tomu hrála hudba z doprovodného člunu.

---

¹⁵⁸ ROTT, Wenzel, 1902, [online] Dostupné z URL:

<https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n531/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

¹⁵⁹ ROTT, Wenzel, 1902 [online] Dostupné z URL:

<https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n533/mode/2up/> [cit. 2015 – 12 – 23]

¹⁶⁰ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – 1*, leden 1996 (výstřížek).

¹⁶¹ NA, Fdk, kart. 1180.

¹⁶² Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – 1*, leden 1996 (výstřížek).

¹⁶³ HUŠEK, Pavel et al., 2006, s. 35.

¹⁶⁴ HUŠEK, Pavel et al., 2006, s. 33.

¹⁶⁵ HUŠEK, Pavel et al., 2006, s. 35.

¹⁶⁶ Džunka = typ čínské plachetní lodě [online] Dostupné z URL:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/D%C5%BEunka/> [cit. 2016 – 4 – 14]

3.3. Nové (+stávající) památky

Po výše zmíněné rekonstrukci došlo v parku také k vystavení nových památek, případně úpravě stávajících, byly to např.:

- a) Pamětní deska¹⁶⁸ – byla postavená nákladem hraběte Jaromíra v roce 1906. Jednalo se o velký typ stély stylu opožděného klasicismu s náznaky již nastupující secese. Na bílé mramorové desce šlo vyčíst 18 významných návštěvníků parku. Mimo jiné, že park navštívil císař František Josef I. (jako arcivévoda, dne 11. 9. 1847), císař František I. (dne 2. 7. 1812), císař Ferdinand I. (dne 17. 9. 1835), císařovna Marie Anna (jeho choť, dne 17. 9. 1835), arcivévodkyně Marie Kristýna (vévodkyně Sasko – Těšínská, dne 17. 8. 1798), vévoda Albrecht Sasko – Těšínský (její manžel 17. 8. 1798), dále Johann Wolfgang Goethe (slavný básník německý, 5. 8. 1810), Theodor Körner (slavný básník německý, 16. 7. 1813). Součástí památníku byla i kamenná lavička pod nápisem desky.
- b) Pomník padlých¹⁶⁹ – byl situován vprostřed svahu na bývalém parkovém odpočívadle v „Poustevníkově roklí“. Postaven byl po I. světové válce. Na černé žulové desce byla napsána jména třiceti padlých ze zdejší vesnice (v dnešní době je deska značně poškozena a jména jsou tak špatně identifikovatelná). Byl zřízen nákladem hraběte JUDr. Eugena Černína, který panství zdědil po smrti svého otce v roce 1908.
- c) Boží muka¹⁷⁰ – situovaná v místě mezi rybníkem „Snílkem“ a „Panovým templem“. Byla postavená z kamene ve stylu barokním v roce 1749. Původně stávala v Brodech v lokalitě „U Černého mostu“ (do parku byla instalována na konci 90. letech 20. století).
- d) Zámek – o zámku se lze dočíst v popisu vrchnostenských budov, v souvislosti s dalším předáváním majetku (po roce 1908, zde je zakreslen na situačních

---

¹⁶⁷ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – I*, leden 1996 (výstřížek).

¹⁶⁸ *Pamětní deska* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/pametni-deska/> [cit. 2015 – 12 – 22]

¹⁶⁹ *Poustevníková rokle* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/poustevnikova-rokle/> [cit. 2015 – 12 – 22]

¹⁷⁰ *Boží muka* [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/bozi-muka/> [cit. 2015 – 12 – 22]

skicách neznámým autorem nejen zámek, ale i ostatní stavby parku¹⁷¹). V něm bylo oproti předcházejícímu soupisu z roku 1869 napsáno, že byla prostřední část zámku krytá eternitovou břidlicí, zatímco ostatní byly nadále kryté šindelem¹⁷².

3.4. Zámecký park mezi dvěma válkami

Vznik Československé republiky, který následoval po konci první světové války (1914 – 1918), přinesl změnu poměrů. S tou se musela vypořádat i rodina Černínů. Jako šlechticů a vlastníků velkostatků se totiž i jich týkal zákon o zabírání majetku v rámci první pozemkové reformy č. 332/1919 Sb.

Předmětem zájmu této podkapitoly je situace v zámeckém parku v Krásném Dvoře mezi dvěma válkami. Tu zkoumá na základě dostupných pramenů. K těm se řadí například korespondence o Krásném Dvoře mezi právníkem hraběte Černína a jeho kanceláří na zámku v Petrohradě. Dále korespondence mezi výše zmíněnou kanceláří v Petrohradě a říšskou kanceláří v Berlíně a četná fotodokumentace panství z daného období.

3.5. Dvacátá léta 20. století

Hrabě JUDr. Eugen Černín, vlastníci v této době mimo jiné i Krásný Dvůr (do roku 1932), se snažil dopad první pozemkové reformy na své panství zmírnit. Kroky na obranu celistvosti majetku pověřil svého právníka doktora Františka Nepustila. Jak lze vyčíst z archivních pramenů, bylo záměrem Ministerstva školství a národní osvěty, které se zabývalo naplněním této reformy, využít několik místností na zámku v Krásném Dvoře pro účely zřízení školy¹⁷³.

Během korespondence mezi výše zmíněným právníkem hraběte JUDr. Eugena Černína, doktorem Františkem Nepustilem, a kanceláří Ministerstva školství, zastoupené panem radou Zdeňkem Wirthem¹⁷⁴, došlo nakonec k vyloučení zámku ze záboru majetku.

---

¹⁷¹ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 138, sign. VI. B beta, f. 89.

¹⁷² NA, Fdk, kart. 1195.

¹⁷³ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

¹⁷⁴ Zdeňek Wirth (11. srpna 1878 Libčany – 26. února 1961 Praha) – byl český historik umění, jeden ze zakladatelů památkové péče v Čechách, akademik ČSAV. [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Zden%C4%9Bk_Wirth/ [cit. 2016 – 6 – 29]

Místo něj byla nabídnuta jiná budova, konkrétně panský dům č. 75 v Brodech. V danou chvíli byl tedy zámek i s parkem před zabráním zachráněn¹⁷⁵.

3.6. Třicátá léta dvacátého století

Roku 1936 (u příležitosti smrti JUDr. Eugena Černína v roce 1932 a dalšího předávání majetku) byla napsána další zpráva o stavu zámeckého panství v Krásném Dvoře. Na podzim roku 1938 zaslal hrabě Eugen Alfons Černín – Morzin (adoptivní syn hraběte JUDr. Eugena Černína) tuto zprávu baronu Alexanderu von Dörnbergovi¹⁷⁶ na základě žádosti ze strany Německé říše. Ta si totiž zámek i s parkem od 26. února 1939 pronajala.

Píše se zde, že obec Krásný Dvůr byla v této době jednotka s přibližně sedmi sty obyvateli. 90% z nich tvořila německá část. Nacházela se zde pošta a telegrafní pobočka. Obcí vedla dráha Radonice – Krásný Dvůr – Kaštice, která navazovala dále na Plzeň.

„[...] Der Ort Schönhof ist eine Dorfgemeinde mit circa 700 Einwohner, wovon 90% deutscher Nationalität sind. Er hat eigenes Post – und Telegrafenam und liegt an der Lokalbahn Radonitz – Schömhof – Kaschitz, mit Anschluss an die Hauptstrecke Pilsen – Dux.“¹⁷⁷

Kromě již obecně známých informací o zámku se zde lze dočíst, že byla budova postavena z jednoho metru silných zdí a zastřešení bylo v této době eternitového typu. Její stav byl v této době dobrý. Pro služebnictvo bylo vyhrazeno 12 místností, včetně hospodářských budov. Dohromady měl zámek 63 místností, včetně kaple se sakristií. Podlahy byly pokryté parketami. Zdi byly pokryté tapetami. 8 místností bylo vytápěno horkovzdušným topením a zbytek otevřenými krbovými kamny. Osvětlení bylo plně elektrické. Byly zde zabudovány koupelny. Stejně tak zde byla zavedena soukromá a státní telefonní linka¹⁷⁸.

---

¹⁷⁵ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

¹⁷⁶ Alexander von Dörnberg (17. 3. 1901 v Darmstadt – 7. 8. 1983 v Oberaul – Hausen v Hesenu) byl německý právník, diplomat a SS – důstojník. [online] Dostupné z URL: https://de.wikipedia.org/wiki/Alexander_von_D%C3%B6rnberg/ [cit. 2016 – 6 – 29]

¹⁷⁷ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

¹⁷⁸ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

„[...] bestehend aus einer Gemüse – und Blumengärtnerei, sowie aus einem Glashause [...]. Die Gärtnerei hat ein Ausmass von circa ½ ha [...].“¹⁷⁹

Při zámku se nacházelo zahradnictví, které se skládalo ze zelné a květinové části, stejně tak ze skleníků. Jeho výměra byla zhruba ½ hektaru.

„[...] Die Holznutzung des Parkes beläuft sich jährlich auf einen 160 m³.“¹⁸⁰

V parku se v této době nacházely tyto stavby (Sloupový chrám, Čínský pavilon, Gotická – vyhlídková věž, ermitáž s chodbou a kaplí, dále Obelisk, hájovna - skládající se z pěti místností a střechou z tašek, hájovna - čítající čtyři místnosti, jež byla vyzděná se střešními taškami jako krytinou, jednopatrová budova se střešními taškami a dvěma místnostmi v horním patře, zahradníkův dům - mající čtyři místnosti a jízárna - sloužící jako skladiště kočárů). Roční spotřeba dřeva v parku byla 160 m³.

Kromě zámku a vlastního parku patřil do panství ještě okolní les. Ten je ve zprávě popsán, že ležel v bezprostřední blízkosti Krásného Dvora. Jeho části se postupně nazývaly „Unteres langes Holz“, „Boxberg“ a „Angerbusch“. K nim náležel hlavní prostor „Rudiger Eichberg“ s lesní parcelou „Streitholz“. Celková výměra revíru Krásný Dvůr byla 308,6 hektaru. 298 ha z toho byla zarostlá plocha a 10,6 hektaru tvořily louky. Více jak sto let se obhospodařoval jako vrchnostenský les. Na základě tehdejšího nového elaborátu na následující desetiletí se měl využít k odvodu 635 m³ dřeva. Každoročně se odtud dalo odvést maximálně 895 m³ dřeva. Jednalo se údajně o garanci na následujících padesát let i pro případ přírodní katastrofy¹⁸¹.

„[...] Die einzelnen Holzarten sind der Fläche nach folgend vertreten: Fichtenbestände auf einer Fläche von ha 104,89; Kiefernbestände – 145,45 ha; Lärchenbestände – 2,09 ha; Douglas – bestände – 1,56 ha; Eichenbestände – 38,46 ha; Buchenbestände – 1,83 ha; Birken – u. Akazienbest. – 3,36 ha; Blössen – 1,74 ha; Baumschulen – 0,30 ha; Wirtschaftsstreifen u. Schneissen – 8,55 ha; zusammen ha 308,23.“¹⁸²

---

¹⁷⁹ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

¹⁸⁰ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

¹⁸¹ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

¹⁸² SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

Skupiny dřevních porostů reprezentovaly následující druhy: smrčiny (zaujímaly plochu 104,81 hektaru), borovice (146,45 hektaru), modřiny (2,09 hektaru), douglasky (1,56 hektaru), doubrava (38,46 hektaru), bukovina (1,83 hektaru), břízy + akácie (3,36 hektaru), paseky (1,36 hektaru) a školky (0,30 hektaru). Celková výměra byla tedy 308,23 hektaru lesa.

Celková výměra zámeckého a lesního hospodářství byla 404,0361 hektaru. Zdejší orná půda prý měla skvělý vliv i na odchov divočiny. Byla zde zákoutí, kde mohli ptáci sedět na vejcích. Zdejší oblast byla proto vhodným místem pro lov. Místní honitba vznikla uzavřením četných smluv a zahrnovala okolí Chrášťan, Brodů a Krásného Dvora. Odpovídající doménou pak byl Rudiger Eichberg¹⁸³.

„[...] Die Tagesstrecke einer Waldjagd im Rudiger Eichberg, welcher sich kaum auf die halbe Fläche bestreckt, er gibt durchschnittlich ein Resultat von 150 Hasen, 50 Kaninchen und einigen Fasanen.“¹⁸⁴

Komplex nabízel dále i rozmanité zastoupení zvěře jako srnek, zajíců, králíků a tetřevů. Jeden revír čítal přibližně 150 zajíců, 50 králíků a několik bažantů.

3.7. Fotodokumentace zámeckého parku

Během meziválečného období (dvacátá a třicátá léta) došlo k nafocení většiny staveb v parku. Díky těmto fotografiím lze získat přibližnou představu o tom, jak park v tomto období vypadal. Na fotografiích lze mimo jiné spatřit např.:

- a) Zámek (viz přílohy Obr. 4b) – byl v této době doplněn rozmanitou zelení. Ta byla posazena v rozličných květináčích. Před hlavní budovou byli vysazeni zástupci z řad jehličnanů. Na nádvoří šlo dále objevit bazén na vodu. Většina zámeckých oken byla chráněná okenicemi. V nástavbě hlavní zámecké budovy se nacházely hodiny. Do úrovně přízemí byla celá budova, z vnější i vnitřní strany nádvoří, obrostlá pnoucí se vegetací.

---

¹⁸³ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

¹⁸⁴ SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

- b) Ptačí voliéra (viz Obr. 10b) – skrývala se v této době v bujném zelení na břehu potoka a přístupové cesty k ní tvořily dvě obloukové lávky (viz první kapitola a popis Franze Alexandra von Kleista).
- c) Panův (Velký) templ (viz Obr. 16b) – byl ze tří stran zcela sevřen lesním porostem (což plně koresponduje s popisy autorů uvedených v předešlých kapitolách). Před ním se rozprostírala rozlehlá louka. Všechna jeho okna chránily dřevěné okenice.
- d) Rybárna (viz Obr. 24b) – byla i v této době dřevěná budova stojící nad splavem Velkého rybníka. Její okna byla taktéž kryta okenicemi. Z levé i z pravé strany byla sevřená mohutnými kmeny stromů (tyto stromy lze na místě rybárny spatřit i v dnešní době, samotnou rybárnu však nikoli).
- e) Gloriet (Malý – popřípadě Sluneční chrám, viz Obr. 26b) – byl obklopen různým porostem zeleně. Ta tak do značné míry bránila návštěvníkovi v rozhledu na rybník pod ním. Prostor za ním (respektive před ním, neboť záleží na tom, z jaké strany k chrámu přistupujeme) dotvořen průhledem v podobě jedné z parkových luk.
- f) Obelisk (viz Obr. 28b) – pískovcový sloup. Kruhové návrší, na kterém stál, bylo celé vyplněné pískem. Kolem dokola bylo místo uzavřeno vegetací. Před ním stojící pilony byly navzájem spojené příčným zábradlím (v předešlých popisech se hovoří o dřevěném zábradlí, v současné době jsou místo něj umístěny řetězy).
- g) Gotický templ (obr. 34b) – stál i v této době na konci pět hektarů velké louky. V úrovni lucerny byl stále situován ochoz, sloužící k vyhlídce (na fotografii nejsou patrné barevné vitráže). Stejně jako většinu staveb parku zdobil i zde okolí porost (vpravo rostoucí strom, popřípadě vlevo – záleží na pohledu, zde roste i v současné době).
- h) Holandský statek (viz Obr. 36b) – vystupoval ze zeleně při okraji Velké louky v parku (situace do značné míry odpovídá současnosti, rozdíl je ve výšce porostu).
- i) Čínský pavilon (viz Obr. 38b) – byl v této době zcela spoután vegetací. Hlavní jeho okna chránily okenice. Lucernu stále lemoval ochoz (prvně připomínán Franzem Alexanderem von Kleistem).

- j) Lusthaus (popřípadě Gloriet, viz Obr. 42b) – obklopovaly mohutné skulptury dubů. Jeho okna zdobily květiny uložené v květináčích.
- k) Poustevna (viz Obr. 46b) – byla i v této době uschována v nitru úzké rokle. Přístupovalo se k ní přes jednoduchý obloukový mostek. Nad sebou měla stráž v podobě vysokých stromů (v současné době tento fakt již bohužel neplatí, viz obrazová příloha).
- l) Kostelík (viz Obr. 48b) – dřevěná stavba, vystupující z porostu nad poustevnou (lokace a výzor stavby do značné míry odpovídá popisu Franze Alexandra von Kleista a Johanna Quirina Jahna). Okna budovy byla preventivně kryta okenicemi.
- m) „Mílovka“ (viz Obr. 30b) – bílým pískem sypaná cesta. Podél ní se tyčily špalíry sestříhaných stromů (oproti současnosti se toto místo proměnilo, rozdíl je patrný v úpravě aleje).
- n) „Velký rybník“ (viz Obr. 22b) – byl 0,75 hektaru velký rybník (v roce 2014 byly započaté práce na jeho rekonstrukci, z důvodu vyčerpání dotace, však předčasně skončily; malá kaskáda dnes rovněž nefunguje).
- o) „Rybník Snílek“ (viz Obr. 20b) – byl menším sousedem Velkého rybníka, jehož vodou byl zásobován (v současnosti je rovněž značně zanešen). Rozkládal se v půli cesty mezi Glorietem a Panovým templem.
- p) „Podzámecké rybníky“ (viz Obr. 52b) – byl systém tří rybníků. Ty se nacházely pod zámkem (situace na fotografii se současnou prakticky nekoresponduje – první rybník dnes slouží jako koupaliště a třetí je zanešen; cesta mezi prvním a druhým rovněž neexistuje). Jejich okolí bylo doplněno četnou zelení. Ta ze zámeckého návrší působila idylicky.
- q) Pohled na zámek s francouzskou zahradou (na fotografii jdou identifikovat stavby oranžerie a jízdárny, stejně jako skleníků; v současnosti jsou prakticky dvě třetiny zahrady zničené zástavbou z druhé poloviny dvacátého století, viz Obr. 53b)

3.8. Krásný Dvůr za druhé světové války

„[...] Na podzim roku 1938 přijel na zámek na koroptve nevysoký statný pán v pumpkách. Malý František mu dělal za pětikorunu náhončího. Později se dozvěděl, že to byl lord Runciman.“¹⁸⁵

Ještě před tím, než byly zahájené operace druhé světové války (1. 9. 1939) a než došlo k záboru „Sudet“ (29. 9. 1938), který této válce předcházel, navštívil tuto oblast i Walter lord Runciman¹⁸⁶. Ten se zde zúčastnil honu na koroptve (náhončího mu dělal místní rodák František Stiburek).

Když pak přišel vlastní zábor „Sudet“, pronajal hrabě Eugen Černín – Morzin zámek i s právem lovu na okolních pozemcích Německé říši¹⁸⁷.

„[...] Die Pachtzeit beginnt mit 1. März 1939 und wird auf 9 Jahre festgesetzt. Das Pachtjahr beginnt am 1. März und ende tam 28. Feber. [...]. Dem Pächter wird die Benutzung des Schlosses Schönhof, Kreis Podersam, samt Inventar zunächst auf die Dauer von 3 Jahren überlassen. Wird dieses Benutzungsrecht nicht spätestens 6 Monate vor Ablauf dieser Zeit vom Pächter gekündigt, so verlängert es sich jeweils um weitere 3 Jahre, jedoch nicht über 28. Feber 1948 hinaus.“¹⁸⁸

Ovšem zatímco právo lovu bylo od začátku pronajato na devět let, zámek i s parkem byl naproti tomu pronajat pouze na tři roky. Dle smlouvy si ale nájemce určoval právo, prodloužit tuto nájemní dobu, pakliže ji nevypoví šest měsíců před jejím vypršením, o další tři roky, nejdéle tedy do roku 1945 (dle smlouvy bylo možné zámek pronajmout na devět let, tedy až do roku 1948). Tím pádem lze říci, že byl zámek i s parkem pronajat až do konce druhé světové války.

---

¹⁸⁵ Ak KD, *Obce našeho okresu, část osmašedesátá – Krásný Dvůr*, 4. 2. 1993 (výstřížek).

¹⁸⁶ Walter Runciman (14. 11. 1870 – 14. 11. 1949) byl britský vikomt a politik. Byl pozorovatelem poměrů v Československu. Podpořil přičlenění „sudetských“ oblastí k Německé říši. [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Walter_Runciman/ [cit. 2016 – 4 – 16]

¹⁸⁷ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI B beta.

¹⁸⁸ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI B beta.

V četných zdrojích (reprezentovaných např. zámeckým průvodcem¹⁸⁹) se lze dočíst, že *zámek po dobu druhé světové války sloužil k rekreačním účelům ministra zahraničí „Třetí říše“, Joachimůvi von Ribbentropovi*¹⁹⁰.

Z korespondence mezi výše zmíněnou černínskou kanceláří v Petrohradě a říšskou kanceláří v Berlíně o Krásném Dvoře však nelze prokazatelně dohledat, že zde Joachim von Ribbentrop opravdu byl.

Za prvé se jeho jméno ani jednou v daných dopisech nepřipomnělo. Za druhé byla tato korespondence vždy signovaná baronem Alexanderem von Dörnbergem, tedy náměstkem ministra zahraničí. Za třetí lze usuzovat i z jejího charakteru, že ten, kdo na zámku pobýval, byl právě baron Alexander von Dörnberg a nikoliv Joachim von Ribbentrop¹⁹¹.

Dálší poznatky, dohledatelné z dané korespondence, se týkají stavebních úprav na zámku a v parku v Krásném Dvoře (kromě těchto úkonů se korespondence týkala hlavně běžných organizačních činností. Například sledovala vyplácení mezd zaměstnancům zámku a parku apod.)¹⁹².

*„[...] dass sich Graf Czernin damit einverstanden erklärt hat, dass auf dem Nebengebäude des Schlosses Schönhof die beschädigte Dachfläche von cca. 10 m2 repariert wird bzw. neu mit Schindeln gedeckt wird. [...] Wie Sie uns mitgeteilt haben wollen Sie mit der Reparaturarbeit den Zimmermann Schuh aus Groschau betrauen. [...] Schliesslich teilen wir mit, dass wir die schadhafte Bogenbrücke im Park Schönhof heuer in Stand setzen wollen.“*¹⁹³

Zde lze zjistit, že došlo v této době (roku 1941) k výměně sta kusů oken a 10 metrů čtverečních střechy na zámku (nelze ovšem blíže specifikovat, na které z vedlejších budov k dané výměně došlo).

---

¹⁸⁹ *Státní zámek Krásný Dvůr*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem, 2004, s. 14.

¹⁹⁰ Joachim von Ribbentrop (30. 4. 1893, Wesel – 16. 10. 1946, Norimberk) byl německý politik, který je znám především jako Hitlerův ministr zahraničí. [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Joachim_von_Ribbentrop/ [cit. 2016 – 4 – 16]

¹⁹¹ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI B beta.

¹⁹² SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI B beta.

¹⁹³ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI B beta.

Dále probíhala oprava vodovodního potrubí a mostků v zámeckém parku. Tyto práce byly svěřené truhlářskému mistrovi z Chrášťan. Tím byl jakýsi pan Schuh.

Kromě toho lze dále vyčíst, že byla za války na louce u gotické věže postavena voliéra jako místo pro krmení bažantů. Dále došlo k přerušení rybníkářství, čemuž se snažil hrabě Eugen Alfons Černín všemožně zabránit. Namítal, že by to zásadním způsobem poškodilo chod hospodářství¹⁹⁴.

V roce 1943 pak došlo ze strany Německé říše k celkovému záboru zámku i parku v Krásném Dvoře. Po něm došlo k přerušení korespondence mezi černínskou kanceláří v Petrohradě a říšskou kanceláří v Berlíně. Německá říše si na zámku zřídila při této příležitosti válečný lazaret¹⁹⁵.

3.9. Souhrn

Zakládání nových přírodně – krajinářských parků v průběhu 19. století způsobilo ubývání návštěvníků v branách zámeckého parku v Krásném Dvoře. To se začalo negativně projevat na jeho vzhledu. Kdysi skvostný a reprezentativní park se pozvolna přeměňoval v neprostupnou džungli. Tento stav přiměl tehdejší majitele k zásadnímu rozhodnutí. Tím byla rozsáhlá rekonstrukce tohoto parku, která se opírala o nově nastolený řád v zakládání krajinářských parků, vzešlý z pražských Průhonic. Tím původní koncepci značně porušila.

Jak vidmo z pojednání Wenzela Rotta byla zaměřena výhradně na proměnu rostlinného patra. Byly zde vysazeny četné cizokrajné dřeviny, které ovšem v důsledku suchého podlaží parku na mnohých místech uhynuly. Dalším negativním prvkem bylo, že daná rekonstrukce přišla příliš pozdě pro některé drobné stavbičky parku. Ty v průběhu druhé poloviny devatenáctého století zcela zanikly.

Přínosem pro park bylo naopak rozšíření parkové úpravy o další památník. Tím byla Pamětní deska, informující každého návštěvníka o významných hostech, kteří místní panství navštívili. Po Pamětní desce byl park ještě obohacen o další dvě pamětihodnosti – Pomník padlých a Boží muka, které zde můžeme dodnes obdivovat.

---

¹⁹⁴ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI B beta.

¹⁹⁵ *Státní zámek Krásný Dvůr.*, 2004, s. 14.

Nově nastolený řád, který poté přišel se vznikem Československé republiky, postihoval všechny její občany. Stejně tak se týkal i rodu Černínů. Ten, podobně jako ostatní šlechtické rodiny, pozbyl dřívějších privilegovaných práv. Nezabránilo mu to ale v boji za nedělitelnost svých statků.

Přesvědčit se o tom lze na příkladu Krásného Dvora. Zdánlivě bezvýznamného sídla, které bylo ovšem pro svého tehdejšího majitele, JUDr. Eugena Černína, velmi důležité. Jak jinak si lze vysvětlit, že se snažil zabránit jeho záboru v rámci první pozemkové reformy. To se mu nakonec podařilo.

Zámecký park v Krásném Dvoře pak přečkal bez větší škody zbytek dvacátých let, než přišla léta třicátá. Ta s sebou přinesla neobyčejně bouřlivý vývoj. Ten byl nakonec završen vypuknutím lítých bojů druhé světové války.

Ještě před tím byl však zámek i s parkem v Krásném Dvoře, dle platné smlouvy, pronajat nacistické Německé říši. Ta byla danou smlouvou zavázaná se o park i se zámekem po dobu nájmu starat. O tom se lze přesvědčit v korespondenci mezi černínskou kanceláří v Petrohradě a říšskou kanceláří v Berlíně. Lze připomenout, že během tohoto období proběhly na zámku a v parku drobné stavební úpravy. Stejně tak daná korespondence informuje, že byl zámek i s parkem v roce 1943 ze strany Německé říše zcela zabrán. Do konce druhé světové války zde poté sídlil německý válečný lazaret.

4. Plánovaná rekonstrukce v padesátých letech

Po skončení druhé světové války a osvobození se na místním panství usídlil štáb sovětské armády. Její přítomnost se negativním způsobem podepsala na stavu památek v zámeckém parku. Především na Čínském pavilonu a Gotické věži¹⁹⁶.

Zámek i s parkem byl mezitím konfiskován prezidentským dekretem č. 12/1945 Sb., na základě obvinění hraběte Eugena Černína – Morzina z kolaborace s Německou říší a přešel pod správu Národního pozemkového fondu, který jej dále podle zákona č. 137/1946 Sb. předal do užívání Národní kulturní komise.

Tak byl na zámek do Krásného Dvora svezen mobiliář z celé řady jiných zámků, které nebyly určeny pro kulturní účely. Například ze zámku Ahníkova, Bečova, Černýše, Červeného Hrádku, Dobříčan a dalších. Zámecké prostory byly tímto nábytkem přeplněny. K tomu vedlejší křídla a jízdárnu užíval Státní statek Krásný Dvůr¹⁹⁷.

Tato kapitola tedy zkoumá situaci na zámku a v parku v Krásném Dvoře v období po konci druhé světové války a na začátku padesátých let. Tehdy je datována zpráva, vypracovaná pro plánovanou rekonstrukci parku v této době. Tím tak navazuje na předešlou kapitolu.

4.1. Situace po konci druhé světové války

Ještě před sepsáním zprávy z roku 1950 došlo na zámku a v parku v Krásném Dvoře k drobným pracovním úkonům.

V červnu roku 1948 byla například zadána firmě Josefa Zímy, staviteli z Podbořan, oprava zábradlí k mostu a pěti lávek v parku za 35 630 Kčs 30 h (není ovšem zapsáno o jaký most a jaké lávky se jedná). Dále firmě Ladislava Rudolfa, kolářskému mistrovi z Krásného Dvora, oprava vrat a plotu za 8 900 Kč (zde se s jistotou jedná o hlavní bránu zámku; ohrazení je pravděpodobně míněno u francouzské zahrady). Na jaře roku 1949 pak vypukl požár v Panově templu. Ten tuto stavbu do značné míry poškodil¹⁹⁸.

---

¹⁹⁶ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – 1*, leden 1996 (výstřížek).

¹⁹⁷ *Státní zámek Krásný Dvůr.*, 2004, s. 14.

¹⁹⁸ NA, SPS, kart. 266.

Pokud jde o samotný park, nebylo s ním v této době nikterak odborně zacházeno. Cesty a louky byly značně rozježděny nejrůznější těžkou technikou. Nedošlo k odstraňování padlých stromů. V parku se hromadně pásly krávy. To mělo za následek, že byly vyšlapané průhonové cesty. Keřové i bylinné patro bylo zničeno. Zbytky ostatných drátů se zde daly nacházet i o mnoho let později¹⁹⁹.

4.2. Zpráva z roku 1950 a plány rekonstrukce

Roku 1950 byla sepsána nová zpráva o stavu památek. Ta měla být podnětem k rozsáhlé rekonstrukci zámku a parku v Krásném Dvoře. Je ukazatelem toho, jak park i se zámkem v této době vypadal. Lze v ní mimo jiné najít informace o těchto památkách:

- a) Zámek²⁰⁰ – hlavní zámecká budova byla prostě členěna plochými lizénami a pásy. Střechy byly nepravé mansardové (t. j. valbové), krytina byla eternit (hospodářská křídla byla krytá šindelem, viz druhá kapitola).

Samotný stav zámecké budovy byl dle zprávy nevalný. Potřebovala generální opravu omítek, nátěrů a opravit řemeslné práce. Budovy hospodářské byly v katastrofálním stavu. Byla zde potřeba generální oprava a výměna šindelové střechy za krytinu keramickou (prejzovou).

Nezbytná byla též, dle této zprávy, asanace okolí. Na rondelu měly být odstraněny kaštiny a též popínavá vegetace. Magnolie měly být přesazeny na vhodnější místo. Zámecké schody měly být doplněny o lucerny, které chyběly. Samotná budova měla být pokryta jednotnou střešní krytinou (nejlépe prejzovou). Eternitová krytina údajně způsobovala, že zámek vyzařoval dojmem tupé plochosti a prázdnoty.

- b) Palmovník²⁰¹ – jeho střechu pokrýval šindel, který vyspravovala lepenka (bližší popis viz zpráva z roku 1846).

Objekt byl v naprosto dezolátním stavu a hrozilo jeho zhroucení. Určitou formou záchrany by údajně bylo pokrytí pultové střechy lepenkou.

- c) Jízdárna²⁰² – jeho střecha byla v této době zastřešená lepenkou.

---

¹⁹⁹ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře*, Očima zahradního architekta – 1, leden 1996 (výstřižek).

²⁰⁰ NA, SPS, kart. 267.

²⁰¹ NA, SPS, kart. 267.

²⁰² NA, SPS, kart. 267.

Dřevěné konstrukce dané budovy se na mnohých místech hroutily. Dle této zprávy bylo potřeba odstranit zhoubnou vegetaci (popis viz druhá kapitola).

- d) Hudební pavilón²⁰³ – jednalo se o empírový iónský prostylos, který značně porušil požár v roce 1949 (do roku 1945 uváděn jako Velký – popřípadě Panův templ, viz první a druhá kapitola). Byl uzavřen vysokou stěnou starých stromů. Byl žlutě natřený. Strop byl propadlý. Hladkou omítku tvořila bílorůžová empírová barva architektonická. Korintské sloupy nesly kládí s vlysem, jež v této době zdobily vlnovky. Ve fabionu byla řada kaset s rosetami. Pole mezi pilastry pokrývaly dekorativní rostlinné výplně. Na průčelní stěně bylo možné najít vlevo hrajícího satyra. Podlaha byla zasuta troskami.

Stav byl více než kritický, bylo nezbytné oprostít budovu od poblíž stojících porostů a provést celkovou nákladnou rekonstrukci.

- e) Okrouhlý gloriét²⁰⁴ – ten byl popsán jako budova ze žlutě natřeného pískovce (do roku 1945 znám jako Malý – Sluneční chrám, viz první a druhá kapitola).

Jeho stav byl v této době kritický. Krytina byla prorezavělá a kopule propadlá. Stupně stylobodu se zde rozestupovaly. Dlažba byla zničená.

Oprava byla nezbytná a též mělo být vhodné prokleštění průhledu do údolí Lesky.

- f) Obelisk²⁰⁵ – jeho stav byl dobrý. Potřebné bylo jen vyčistění okolí od náletů vegetace. Dále odstranění dřevěného zábradlí, sestříhání špalíru průhledu a rekonstrukce vlastní cesty (popis viz druhá kapitola).

- g) Zvonková hra²⁰⁶ – vnitřek budovy byl osmiboký a zpustlý (do roku 1945 uváděn jako Čínský pavilon, viz předchozí kapitoly). Byly zde otrhané žlutobíle pruhované čalouny. Strop měl zvednutý po vnitřní lici krovu se zbytky látkové růže ve vrcholu. Podlaha byla prkenná.

Jeho stav byl v této době kritický. Střecha byla prorezavělá, cimbály hrotu dřevé, okna byla vytlučená, dveře vyvrácené a omítka opadávala. Byla nutná naprostá rekonstrukce a vyčištění okolí od vegetace.

---

²⁰³ NA, SPS, kart. 267.

²⁰⁴ NA, SPS, kart. 267.

²⁰⁵ NA, SPS, kart. 267.

²⁰⁶ NA, SPS, kart. 267.

h) Schwarzenberský památník (rozhledna, do konce druhé světové války popisován jako Gotická věž) – v oknech šlo v této době najít zbytky po barevném zasklení. To bylo uděláno způsobem z převýšených šestihránků do olova. Čtyřlísty kružeb obsahovaly bílé osmiboké kříže. Barevné zasklení bylo tvořeno skličky žlutými, fialovými, oranžovými, modrými a zelenými. Podlahu tvořily pískovcové mírně okosené dlaždice tvaru čtverce, v okosení byly poté vloženy čtvercové dlaždice cihelné. Na hranolovém, novogoticky profilovaném soklu, uprostřed místnosti, stála z jemného pískovce tesaná, téměř zničená socha polního maršála Schwarzenberga (viz druhá kapitola).

Nacházel se v naprosto kritickém stavu. Byla nutná okamžitá asanace dřevěných konstrukcí a oplechování střechy. Vhodné mělo být i zasklení šestihránků, oprava dveří a vyspravení omítek. Tento objekt byl popsán jako nejvýznamnější doklad romantické gotiky.

i) Malý altán²⁰⁷ – šlo rozpoznat, že stavba byla natíraná postupně třemi bílými, sedmi žlutými nátěry (do roku 1945 znám jako Lusthaus, popřípadě Gloriet, viz předešlé kapitoly). V této době byla opět natřena bílým hlinkovým nátěrem. Architektonické tvary prý vysoký počet nátěrů deformoval. Vnitřní prostor se rozprostíral ve tvaru válce. Ten měl rovný strop, jenž podpíral široký fabion. Podlahu tvořil písek. Danou místnost zdobila empírová nástěnná architektonicky členěná barva žlutobílá. Střecha byla pro změnu plochá a plechem pokrytá.

Jeho stav byl vážný. Krytina potřebovala obnovit. Rovněž obnovení potřebovala nástěnná malba a zasklení oken.

j) Poustevníkova rokle²⁰⁸ – Poustevnu kryla pultová střecha (dříve známa jako Rachel, viz první kapitola). Tenkrát byly patrné jen rozvalené zdi s okenním a dveřním prostorem z jedné strany a s jedním okenním prostorem posazeným k ostrohu kaple. V rohu světničky byl patrný krb, naproti němu byla vedená podzemní chodba. Její stav byl bídný. Bylo zde potřeba doplnit obvodové zdivo a lehká pultová střecha.

U kaple byla okna jednoduchá, pokud se zachovala, čtyřkřídlová do příčnicku. Stěny tvořila smrková kůra. Střecha byla v této době sedlová s malbami nad

---

²⁰⁷ NA, SPS, kart. 267.

²⁰⁸ NA, SPS, kart. 267.

závěrem a kryla jí potrhána lepenka. Vnitřek kaple tvořil rovný strop s fabionem a byly zde patrné stopy modrého tapetování. Samotný stav byl špatný. Byla nutná výměna střešní krytiny a vyspravení oken a dveří.

Stav hrobky byl uspokojivý. V rokli bylo poté nutné asanovat okolí, vyspravit cestní síť a mostky se schodišti.

- k) Pamětní deska²⁰⁹ – se nacházela v obstojném stavu. Jen bylo potřeba očištění nátěru.

Krátce po sepsání této zprávy byly v září roku 1950, žáky profesora Oldřicha Stefana z Ústavu dějin architektury Českého vysokého učení technického, zaměřeny objekty v parku (právě ty měly být rekonstruovány nejdříve). Jako kupříkladu pavilon zvonkové hry, obelisk, gloriety, schwarzenberský památník, a kostelík s poustevnou a hrobkou²¹⁰. Národní kulturní komise jim poté za tuto práci poděkovala.

Stavebnímu podniku hl. m. Prahy, závodu S 5, byl poté 6. září 1950 zadán podnět k provedení udržovacích prací. Stejně jim bylo zadáno i vypracování projektů k nim potřebných. Celková výše daného projektu byla 300 000 Kčs.

Nejprve se mělo začít s opravou hudebního pavilonu – Panova templu, dále Schwarzenberského památníku, gloriety a Čínského pavilonu. Nakonec se mělo přistoupit k vlastní rekonstrukci zámku²¹¹.

Ještě předtím byly 27. listopadu obhlédnuty místnosti zámku za účelem vybrání vhodného místa pro byt správce. Zde prý bylo třeba provést některé drobné úpravy jako zřízení koupelny, opatření nového sporáku, vybourání kamen, odstranění rour topení atd.

Došlo rovněž k opětovnému obhlédnutí Panova templu, kde bylo zjištěno, že se pod vrstvou sutě skrývala původní dlažba z mramorových desek barvy bílé a červené. Byly též objeveny původní dveře a okna, které byly uloženy na zámku. Po schválení komisí se měly vrátit zpět na budovu výše zmíněného templu. Upustilo se také od původního

---

²⁰⁹ NA, SPS, kart. 267.

²¹⁰ SOKA Jindřichův Hradec, Vs Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.

²¹¹ NA, SPS, kart. 267.

záměru zabezpečení oken drátěnými sítěmi. Místo nich se měly nechat zhotovit okenice²¹².

4.3. Souhrn

Pobyty armád se negativním způsobem podepsaly na stavu některých památek v parku. I období, které následovalo po skončení druhé světové války, lze označit jako „neklidné“ v dějinách zámeckého parku v Krásném Dvoře. Ten byl zabrán na základě prezidentského dekretu č. 12/1945 Sb. rodu Černínů, i když jim nepatřil de facto již od roku 1939. Tehdy si ho totiž pronajala nacistická Německá říše. Poté se střídal v rukou nejrůznějších institucí a dále chátral.

O určité pravdivosti těchto slov přesvědčuje zpráva, sepsaná roku 1950. Ta měla být podnětem k další rozsáhlé rekonstrukci tohoto parku. Představuje výčet památek, v parku se nacházejících, s popisem jejich aktuálního stavu. Je z ní jasné, že naprostá většina staveb si danou generální rekonstrukci opravdu žádala. Lze připomenout, že jedinými stavebními prvky parku, které větší úpravu nepotřebovaly, byly Pamětní deska (ta, jak bylo zmíněno ve třetí kapitole práce, byla postavená teprve na začátku 20. století) a Obelisk.

---

²¹² NA, SPS, kart. 267.

5. Rekonstrukce osmdesátá léta 20. století

Závěrečná kapitola této práce zcela volně navazuje na předchozí kapitolu. Blíže se zabývá rozsáhlou rekonstrukcí v osmdesátých letech 20. století a připomíná drobné úpravy v zámeckém parku v Krásném Dvoře a jeho vývoj v období, které této rekonstrukci předcházely.

5.1. Před rekonstrukcí

Tato podkapitola zkoumá vývoj zámeckého parku v Krásném Dvoře v období před rekonstrukcí v osmdesátých letech.

Dle archivních záznamů došlo v únoru 1951 k jednání, při kterém se dohodlo o uvolnění pravého křídla zámku od jeho využívání ze strany československých státních statků. Dále se dohodlo přestěhování bytu tamějšího kastelána, pana Josefa Tesárka. Ve stejném roce došlo k přestěhování mobiliáře z místností v pravém křídle zámku do prostředního traktu²¹³.

Dále se zhotovil projekt na rekonstrukci Panova templu. Ten sestavil Stavoprojekt (architektonický ateliér R) v dubnu a květnu 1951. V červenci, konkrétně 21., byly zadány adaptační práce firmě architekta Josefa Tomáška, staviteli z Prahy III, v zámku ve výši 1 330 025 Kčs 65 h. Dle pramenů neměl státní památkový úřad proti této zprávě námitky a vzal je na vědomí, stejně jako projekt na opravu Panova templu²¹⁴.

V roce 1952 (konkrétně 1. prosince) byly práce Josefa Tomáška kolaudovány a 30. dubna 1953 proběhla jejich superkolaudace. Při této příležitosti se zjistilo, že byly dobře provedeny tesařské, pokrývačské a klempířské práce. Závadné byly naproti tomu práce zednické. Omítky byly totiž na starou vrstvu nanášeny v tenké vrstvě a opadávaly. Plochy nových omítek vykazovaly na četných místech skvrny. Okenní šambrány byly vyspraveny cementem a musely se tak znovu očistit, a nově doplnit směsí dobře vyleženého vápna a drtí z červeného pískovce. Kamenný sokl byl opatřen též

---

²¹³ NA, SPS, kart. 267.

²¹⁴ NA, SPS, kart. 267.

cementovým nátěrem a musel se tedy opravit dle šambrán. Některá okna byla opatřena nátěrem. U vikýřů zase okna zcela scházela²¹⁵.

V této době se rovněž uvažovalo, že bude zpřístupněn větší počet místností na zámku. Návštěvník měl totiž v této době při prohlídce možnost nahlédnout pouze do čtyř pokojů s provizorní instalací.

Dne 5. září 1955 byla zadána oprava Panova templu a Čínského pavilonu firmě Štuko v Praze s pracemi kamenickými a truhlářskými. Dne 30. září, stejného roku, si Panův templ prohlédla restaurátorka. Ta údajně konstatovala, že krov a střecha pavilonu byly již hotovy. Samotná místnost se ale stále nacházela beze stropu. Zdivo bylo značně poškozeno širokými trhlinami, omítka byla též popraskaná. Kromě toho byla poškozena i dekorativní empírová malba²¹⁶.

V září 1957 bylo pak sděleno Českým fondem výtvarných umění Státní památkové správě, že malířské práce v Čínském pavilonu provedou akademičtí malíři Břetislav Werner a Jan Víšek. Stejně se přikročilo i k adaptaci jízdárny. Ta byla poté užívána jako sklad obilí²¹⁷. V Goethově jubilejním roce 1969 byla poté v Lusthausu (od té doby znám jako Goethův pavilon, pravděpodobně rekonstruován na začátku padesátých let) umístěna jeho busta od Johanna Heinricha von Dannecker²¹⁸.

Po roce 1967 se dočkal konečně i samotný park. Na ten se zaměřilo více pozornosti. Došlo k prosazení ustanovení pracovní čety. Ta park udržovala a byla vedená vysokoškolským odborníkem.

Jedním z prvních samostatně působících inženýrů zahradníků od druhé světové války se stal Ing. Otmar Průša (roku 1975). Ten se nesmazatelným způsobem zapsal do historie parku rozsáhlou obnovou cestní sítě a lučních porostů, nacházejících se v části parku ve směru od zámku až k rybníku „Snílku“. Dále za jeho působení došlo k obnovení tří jezů na potoku Leska. Ze zmíněného potoka se zavedla voda na zámek a do okolních zahrad.

---

²¹⁵ NA, SPS, kart. 267.

²¹⁶ NA, SPS, kart. 267.

²¹⁷ NA, SPS, kart. 267.

²¹⁸ ROKYTA, Hugo, *Cestovní zpráva z roku 1791 o zahradní drobné architektuře zámeckého parku v Krásném Dvoře*, in: *Památková péče 1945 – 1970*, Praha 1973, s. 157.

V neposlední řadě došlo k osázení západního svahu pod zámek a k obnovení zásobní zahrady²¹⁹.

Bohužel byl donucen roku 1980 odejít a park tak až do roku 1982 znovu chátral. Toho roku přišel lesní inženýr Ladislav Šverma. Ten se zaměřil hlavně na lesní porosty. Z nich odstraňoval suché stromy. Pronajímal lesní louky. A započal s úpravou cest v dolní části parku. V zásobní zahradě byly za jeho éry vysazované dřeviny, které se dále přesazovaly do parku. I tento muž byl nucen roku 1983 odejít pro zásadní neshody s tehdeším kastelánem, JUDr. Rudolfem Postlem. Na jeho místo nastoupil Ing. Mgr. Jan Burda – autor rekonstrukce z let 1983 – 1986²²⁰.

5.2. Rekonstrukce 1983 – 1986

Tato podkapitola se blíže zabývá rekonstrukcí zámeckého parku v Krásném Dvoře. Ta probíhala v letech 1983 – 1986. Když se započalo s touto rekonstrukcí, byl stav v nejbližším okolí zámku katastrofální. Na nádvoří se nacházely hromady zeminy. Kolem zámku byly rozježděny cesty. Trávníky byly ubohé a všude bylo nesmírné množství suchých stromů. Během jednoho roku zde došlo k zásadní proměně.

Na nádvoří došlo k obnově trávníku, cesty se zde zpevnily a vyplnily pískem. Zřídil se nový záhon. Zprovoznila se ptačí voliéra, závlaha a bylo vysázeno 245 keřů. Toto „zkulturnění“ mělo za následek, že se pozvedla i návštěvnost zámku. Údržba prostor si ale žádala poměrně velké časové nasazení. Zabírala přibližně 50% celkového pracovního času zámeckých pracovníků²²¹.

Pakliže přišel v této době nějaký návštěvník na zámek, zajímaví se o prohlídku, nedozvěděl se z výkladu průvodkyň prakticky nic o rozsáhlém parku, který se okolo zámku rozprostíral. Došlo tedy k podrobnému popsání a rozmístění návštěvního řádu parku. Vyznačily se tři vyhlídkové okruhy (modrý, žlutý a červený). Byl sepsán průvodce zámeckým parkem, který si mohl každý návštěvník zakoupit i s podrobnou mapkou. Ke každé pamětihodnosti v parku přibyla informační cedule a též byla rozmístěna odpočívadla. Na zámku se otevřela výstavka o historii zahradního umění a

²¹⁹ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – I*, leden 1996 (výstřížek).

²²⁰ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – I*, leden 1996 (výstřížek).

²²¹ Archiv kroniky Krásného Dvora, *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986* - 2, leden 1996 (výstřížek).

zřídil se trvalkový záhon. Zde byla každá z rostlin opatřena čitelnou jmenovkou. Znalci vypracovali podrobný soupis veškerých dřevin, které v parku rostly. Park byl prezentován na přednáškách ve školách, v rozhlase a televizi²²².

Rekonstruovala se cestní síť. Zde byla většina parkových cest zabahněna a bylo tedy nezbytně nutné tyto nánosy bahna odstranit. Na mnohých místech byly cesty rovněž rozježděny traktory a poškozeny erozí. Po odstranění bahna se přivezl materiál v hmotnosti několika tun. Ten se poté uválcováním. Kolem staveb v parku a zámku se vysypal písek z pískovny v Černoci. Ostatní cesty byly upraveny čedičovou drtí z lomu ve Vrbičce. Největší rozsah prací v oblasti cestní sítě se prováděl na „Mílovce“. Zde došlo k odstranění 30 cm mocné vrstvy bahna v šířce osmi metrů. Bylo postaveno 390 metrů nových cest a odstraněny drny. Všechny přístupové cesty do parku se poté uzavřely závorami²²³.

Zpřístupnila se „Poustevníkova rokle“. Ta byla do té doby naprosto nepřístupná, neboť se zde nacházelo velké množství vyvrácených stromů. Byla zarostlá keři bezu černého a svídy krvavé. Dno bylo zakryté bahnem. Rekonstrukční práce provedli „Mladí ochránci Jizerských hor“ z Liberce v roce 1984²²⁴.

Obnovil se vodní režim. Roku 1983 se dokončila stavba hráze Velkého rybníka. Ze dna se vyvezly nálety olší, stejně tak i bahno. Dále práce pokračovaly na rybníku „Snílku“. Zde bylo postupováno podobně. K napuštění rybníků vodou došlo v lednu 1984. Zatravnily se břehy. Vysázely se keře. Na dno „Snílku“ byly vsazeny vodní rostliny²²⁵.

V roce 1985 došlo k přivedení vody kaskádě Velkého rybníka. To byla akce vedená skupinou „Brontosaurus“. Ve stejném roce došlo k vyčištění a zpevnění kaskády a vodopádu, včetně bazénku a všech přírodních a odpadních kanálů. Zakopalo se přitom 500 metrů potrubí a do provozu se uvedly trkače pod jezem Velkého rybníka. Ty byly

---

²²² Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986* - 2, leden 1996 (výstřížek).

²²³ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986* - 2, leden 1996 (výstřížek).

²²⁴ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986* - 2, leden 1996 (výstřížek).

²²⁵ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986* - 2, leden 1996 (výstřížek).

údajně ekologicky čisté a levné. Přitom pracovaly ve dne a v noci. Překonal se přitom výškový rozdíl 37,5 metru²²⁶.

Obnovovaly a zkvalitňovaly se louky. Došlo k zatravnění 157 starých ohnišť. Při okrajích luk se odstraňovaly nálety dřevin. Nakoupilo se hnojivo proti mechům, které bylo jedinou chemikálií užitou v parku. Okolo Panova templu a Gotické věže se odstranily cesty vedoucí středem luk. V lesních porostech se odstraňovaly suché a vyvrácené stromy. Prováděly se zde systematické probírky a ošetřeno tak bylo 50 ha porostů. Z parku pod zámek v Jezeří, který byl likvidován v důsledku těžby uhlí, byla přivezena sedmdesátiletá magnolie. Ta se vsadila na nádvoří zámku. Dále staletý šerík, který byl nejstarším v Čechách. Ten se vsadil před barokní hájovnu pod „Mílovkou“. Zpřístupnil se vnitřek vyhořelého dubu u Panova templu. Ten byl zapálen bleskem v dubnu roku 1983²²⁷.

Tato péče o park se projevila i zvýšeným zájmem o jeho návštěvu. Napomáhal k tomu i ten fakt, že byl na rozdíl od zámku přístupný celoročně. Hojně byly i odborné exkurze z ciziny. Park se pravidelně umisťoval na předních příčkách v rámci nejlépe udržovaných parků v severočeském kraji²²⁸.

Ovšem během této rekonstrukce nedošlo k naplnění veškerých cílů, které si její autor naplánoval. Nedošlo k postavení zámeckého skleníku. K obnovení oranžerie, kde měla být zabydlena subtropickými, tropickými dřevinami a zpřístupněna celoročně návštěvníkům. Nedošlo k navázání kontaktu s botanickými zahradami a arborety ve světě. Tomu by údajně napomohlo vydávání katalogu o semenech, v parku se vyskytujících. Mělo dojít též k rekonstrukci třech alejí před zámek. V roce 1984 se započalo s alejí vedoucí do Buškovic. Počítalo se i s využitím pavilonů pro vzdělávací účely. Tyto plány se rozplynuly, neboť byla funkce zahradního architekta zrušena jako

---

²²⁶ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986* - 2, leden 1996 (výstřížek).

²²⁷ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986* - 2, leden 1996 (výstřížek).

²²⁸ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986* - 2, leden 1996 (výstřížek).

nepotřebná. I když se proti tomuto kroku ozvaly nesouhlasné postoje z řady široké veřejnosti, byl nevratným a rozdělané práce se tak dokončily bez odborného dohledu²²⁹.

5.3. Souhrn

Padesátá léta 20. století byla vskutku „neklidným obdobím“ v dějinách zámeckého parku v Krásném Dvoře, a nejen v jeho. Z rozsáhlé rekonstrukce, jejímž předvojem byla zpráva z roku 1950, nakonec sešlo. Došlo pouze k nezbytně nutným stavebním zásahům v parku a na zámku. Většina drobné architektury v parku byla tímto krokem odsouzena k zániku. Můžeme připomenout, že po selhání plánu rekonstrukce zcela zanikla rybářská chýše na Velkém rybníce, lázně u Brodů a v neposlední řadě prakticky veškerá stavební úprava „Poustevníkovy rokle“.

Teprve na konci šedesátých let došlo k ustanovení „pracovní čety“, která více pečovala o samotný park. První samostatně působící inženýr zahradník, který začal s intenzivnějšími rekonstrukčními pracemi v parku, přišel až ke konci sedmdesátých let dvacátého století. V této funkci se nakonec vystřídali tři pracovníci. Poslední z nich vypracoval a realizoval rozsáhlou rekonstrukci tohoto parku v první polovině let osmdesátých. Bohužel nedošlo k naplnění všech ideálů dané rekonstrukce, neboť její autor musel svou funkci opustit a její výsledná podoba se poté v mnohém nepodobala původní zamýšlené koncepci. Od této doby zámecký areál přežívá bez větších rekonstrukčních zásahů až dodnes.

---

²²⁹ Ak KD, *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986* - 2, leden 1996 (výstřížek).

Závěr

Kapitola z dějin obce Krásný Dvůr byla předmětem zájmu této práce. Tematicky se zaměřila na proměny tamějšího přírodně – krajinářského parku, rozkládajícího se při stejnojmenném zámku, v průběhu let 1783 – 1986. To, že autorovo bydliště je s tímto místem po dlouhá léta provázané a měl tak zájem se o něm dozvědět, co možná nejvíce informací, bylo také důvodem výběru tohoto tématu. Snažil se nashromáždit a vybrat fakta, která mu pomohla vysvětlit důvody, proč vznikl přírodně – krajinářský park právě v Krásném Dvoře. Dále jakým způsobem byly vedené práce při jeho budování a jestli v průběhu dějin prošel nějakou významnější proměnou. Díky tomu se dále snažil vysvětlit, jestli daná proměna měla pro tento zámecký park pozitivní nebo negativní dopad. Zastřešujícím a tudíž i hlavním autorovým záměrem a cílem, který vzešel z jeho bádání, se stala snaha o představení zámeckého parku v Krásném Dvoře široké veřejnosti a jeho popularizace v jejich očích. Vycházel přitom z četných archivních pramenů – obsahujících podrobné zprávy o stavu majetku, hospodářské záznamy, korespondenci a fotodokumentaci panství. Stejně tak z nejrůznějších publikací, představujících nám zámecký park v průběhu jeho vývoje a další sekundární literatury.

Hned v úvodní kapitole byla vyřešena problematika vzniku přírodně – krajinářského parku v Krásném Dvoře. Na základě dostupných zdrojů bylo zjištěno, že k vybudování parku na tomto místě přispěla členitost zdejšího území. Ta tak pomohla eliminovat vysoké finanční náklady, které byly pro tyto projekty typické. Dalším faktorem byla existence relativně nově postaveného zámku a obory se vzrostlými stromy, tvořící tak přirozený reliéf krajiny. Dále pak průtok poměrně vodnatého potoka. Neméně důležitým faktorem byla i samotná výhodná poloha tohoto místa. Leželo v blízkosti významných lázní Karlovy Vary a umožňovalo tak návštěvy důležitých hostů. Jako velmi důležitou můžeme považovat informaci týkající se geomorfologických podmínek Krásného Dvora. Rozkládá se na výsušném podkladu a z toho důvodu se při jeho budování vycházelo výhradně z domácích dřevin. Pro ty jsou tyto podmínky přirozené. Velmi podstatné informace přinesly i publikace, které sepsali první význační návštěvníci tamějšího parku, Franz Alexander von Kleist a Johann Quirin Jahn. Ty napomohly vytvořit ucelenější představu, jak park v této době vypadal ze strany rostlinného patra a jak dle stavební úpravy. Dále jestli by bylo možné, aby se během

pěti let, které mezi jednotlivými návštěvami uplynuly, nějakým způsobem proměnil. Dle jejich prostudování je jasné, že k jeho proměně došlo. O tom přesvědčují některé pasáže z výše zmíněných publikací.

Za prvé se významným způsobem rozrostlo rostlinné patro, které na mnohých místech dotvořilo romantický ráz. Dále došlo k rozšíření stavební úpravy – započalo se stavbou jehlanu Obelisku, věnovanému vítězství arcivévody Karla u Ambergu v roce 1796. Postavil se Schwarzenberský památník, Holandský statek a lázně. Daných pět let se ovšem podepsalo i negativně na parkové úpravě. Z parku byl odstraněn jeden monument, tzv. Polemonovy chýše.

Další kapitola představila vrcholné období místního panství. Tím bylo devatenácté století, zejména jeho první polovina. Vycházela přitom ze zprávy o panství, sepsané roku 1846 při příležitosti předávání majetku, z důvodu úmrtí zakladatele parku, hraběte Jana Rudolfa. Ta představila výčet všech pamětihodností, v parku se nacházejících, s jejich aktuálním stavem a odhadní cenou pro případ prodeje. Při přepočtu na současnou cenu stříbra tak vyšla na celkovou sumu 2 183 880 Kč, což je bezesporu imponující částka. Dále studovala další zprávy sepsané v průběhu druhé poloviny devatenáctého století. Ty informovaly o dílčích stavebních úpravách, které byly v parku nebo na zámku prováděny. Ve druhé polovině devatenáctého století, kromě výše zmíněných drobných úprav, došlo i k úpadku zdejšího panství. Zdánlivé potvrzení těchto slov dokládá popis panství v díle Bedřicha Bernaua. Z něj je patrné, že po smrti hraběte Jana Rudolfa došlo k přenesení letního sídla do nedalekého Petrohradu. Zde byl rovněž vybudován přírodně – krajinářský park, kterému jeho majitel věnoval více pozornosti než parku v Krásném Dvoře a ten tak začal pustnout.

Třetí kapitola této práce studovala vývoj v průběhu dvacátého století. Tedy dobu, kdy došlo k první větší rekonstrukci krásnodvorského parku. Další z řady popisů panství, napsaný v roce 1902 Wenzelem Rottem, prozradil, proč byla tato rekonstrukce nezbytná. Kdysi úhledný a reprezentativní park, navozující svým návštěvníkům nutkavou potřebu po brzkém návratu, se v důsledku nezájmu proměnil v zarostlou džungli. Ta případné zájemce o návštěvu spíše odpuzovala. Většina místních stavbiček chátrala. Část byla odsouzena k zániku zcela. Tak byli vlastně tehdejší majitelé, hrabě

Jaromír se synem JUDr. Eugenem, donucení tuto rekonstrukci realizovat. Ta ovšem nevycházela z původního přírodně – krajinářského konceptu, vycházejícího z domácích dřevin, ale sázela na nově příchozí model, vzešlý z pražských Průhoníc. Ten využíval hojného zastoupení exotů. Dle následujícího vývoje je jasné, že tento krok nebyl zcela přínosným pro místní park. Z důvodu suchého podlaží, o kterém se píše ve třetí kapitole této práce, došlo na mnohých místech k úhynu těchto exotických dřevin. Dále pak byla původní koncepce parku těmito výsadbami značně narušena. Jako pozitivní můžeme naopak vidět rozšíření parkové zástavby o Pamětní desku, informující o významných hostech parku. Tu zakrátko doplnily ještě Pomník padlých a sloup Božích muk. Jako podstatný fakt této rekonstrukce se může jevit i to, že víceméně vytvořila ráz parku, který si ponechal do současné doby.

Dále třetí kapitola této práce zkoumala vývoj panství mezi světovými válkami. Její studium vycházelo z archivních pramenů uložených ve fondech Státního okresního archivu v Jindřichově Hradci, zastoupených fotodokumentací panství, zprávou o stavu panství z roku 1936 a četnou korespondencí. Po jejich prostudování je jasné, že měl být zámek, dle plánů první pozemkové reformy, zabrán pro účely zřízení školy. Z důvodu snažení hraběte JUDr. Eugena Černína, tehdejšího majitele Krásného Dvora, z tohoto záboru nakonec sešlo. Za zámek byl totiž nabídnut panský dům v Brodech. Na konci třicátých let byl zámek i s parkem pronajat, dle platné smlouvy, nacistické Německé říši. Ta byla touto smlouvou vázaná se o zámek i s parkem starat. V roce 1943 došlo poté ke změně tohoto statusu a zámek i s parkem byl ze strany Německé říše zcela zabrán. Ta si zde zřídila válečný lazaret. O tom informovala četná korespondence mezi černínskou kanceláří v Petrohradě a říšskou kanceláří v Berlíně. Nepřinesla ale rozuzlení jedné z klíčových otázek a to, jestli zámek v době druhé světové války užíval k rekreačním účelům Joachim von Ribbentrop. Jeho jméno se totiž ani jednou v těchto dopisech neobjevilo.

Po druhé světové válce došlo k záboru zdejšího panství, o čemž referovala čtvrtá kapitola této práce, na základě prezidentského dekretu č. 12/1945 Sb. Ve své podstatě však, jak vyplývalo z válečné korespondence, rodu Černínů nepatřilo od roku 1939. Dle dalších dostupných zdrojů se zámek i s parkem střídal v rukou různých institucí a chátral. Lze připomenout Státní statek Krásný Dvůr. Z tohoto důvodu došlo k sepsání

zprávy o stavu památek v roce 1950. Ta měla předcházet druhé rozsáhlé rekonstrukci tohoto parku. Mezitím se provedly drobné lokální stavební úpravy jak na zámku, tak i v samotném parku.

K druhé rozsáhlé rekonstrukci v padesátých letech nakonec nedošlo. To je patrné ze zdrojů, z nichž vycházela závěrečná kapitola této práce. Pokračovalo se pouze v nezbytných stavebních úpravách. Mnohé z chátrajících památek parku byly tímto krokem odsouzeny k zániku. Lze připomenout definitivní zánik lázní u Brodů, rybářské chýše na Velkém rybníce a většiny zástavby tzv. Poustevníkovy rokle. Větší pozornosti se park dočkal teprve na konci šedesátých let dvacátého století. Tehdy byla ustanovena vůbec první pracovní skupina, starající se o park, od konce druhé světové války. První samostatně působící inženýr zahradník přišel až ke konci let sedmdesátých. V této funkci se poté vystřídali další dva muži. Poslední z nich vytvořil plán a začal realizovat druhou nezbytnou rozsáhlou rekonstrukci parku, probíhající v letech 1983 – 1986. Bohužel byl ze své funkce propuštěn a nepodařilo se mu tak realizovat podstatnou část rekonstrukčních prací. Ty byly poté dokončeny ve zrychleném tempu a značně neodborně. Po této rekonstrukci již k dalším větším úpravám nedošlo a zámecký park v Krásném Dvoře tak přečkává až dodnes.

Závěrem lze říci, že práce předkládá čtenáři na jednu stranu stručný, ale výstižný přehled o dějinách zámeckého parku v Krásném Dvoře v časovém intervalu let 1783 – 1986. Pozná z něj, proč byl založen park právě na tomto místě. Dále jakým způsobem byly vedené práce při jeho budování. Které stavbičky zde stojí. Jakou proměnou prošly a jak dnes vypadají. Které stavbičky zde v minulosti stály, ale bohužel již zanikly.

Na druhou stranu s sebou přináší další otázky. Dostupné zdroje totiž nepotvrdily začlenění tzv. Románské brány nebo Minaretu do parkové úpravy, stejně jako využívání zdejšího panství nacistickým pohlavárem Joachimem von Ribbentropem.

Hlavní zastřešující záměr a cíl této práce, tedy představení kapitoly z dějin parku v Krásném Dvoře široké veřejnosti, ve výše zmíněném časovém intervalu, které by napomohlo k větší popularizaci tohoto parku, však splněn byl. Využití této práce pak vidí její autor jako možný prostředek zisku základních informací o tomto parku, který je volně dostupný každému zájemci o historii.

Seznam použité literatury, pramenů a internetových zdrojů

Literatura

BERNAU, Bedřich. *Čechy. Díl 10, Krušné hory a Pooohří*. V Praze: J. Otto, 1896. s. 24 – 25.

DEMEK, Jaromír, ed. a MACKOVČIN, Peter, ed. *Zeměpisný lexikon ČR. Hory a nížiny*. Vyd. 2. Brno: AOPK ČR, 2006. s. 126.

HUŠEK, Pavel et al. *Zámecký park Krásný dvůr*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem, 2006. s. 33 – 35.

JAHN, Johann Qurin (1797): *Gefühle bei Besuchung des Schönhofer Garten*. In: *Apollo* 3, s. 173 – 190, s. 193 – 222.

KLEIST, Franz Alexander von. *Fantasien auf einer Reise nach Prag*. Dresden: Richterschen Buchhandlung, 1792. 139 s. [online] URL: <http://digital.slub-dresden.de/werkansicht/df/66195/1/> [17. 12. 2015]

MACKOVČIN, Peter a Jaromíra KUNCOVÁ. *Ústecko*. 1. vyd. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, 1999, 350 s., index, mapy, fotogr.

NEUHÄUSLOVÁ-NOVOTNÁ, Zdeňka a MORAVEC, Jaroslav, ed. *Přehled vegetace České republiky. Svazek 4, Vrbotopolové luhy a bažinné olšiny a vrbiny = Vegetation survey of the Czech Republic. Volume 4, Riparian willow-poplar woods and swampy alder and willow carrs; Jaroslav Moravec (red.)*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2003. 78 s.

ROEDL, Bohumír, a kol. (1999): *Okres Louny - průvodce. – OkÚ Louny*. s. 33.

ROKYTA, Hugo. *Cestovní zpráva z roku 1791 o zahradní drobné architektuře zámeckého parku v Krásném Dvoře*, in: *Památková péče 1945 – 1970*, Praha 1973, s. 157.

ROTT, Wenzel. *Der politische Bezirk Podersam (Gerichtsbezirke Podersam und Jechnitz): eine Heimatskunde für Schule und Haus*. Podersam: Verlag des Bezirkslehrervereins Podersam, 1902. 918 s., [24] s. obr. příl. [online] URL:

<https://archive.org/stream/derpolitischebe00rottgoog#page/n521/mode/2up/> [23. 12. 2015]

Státní zámek Krásný Dvůr. 1. vyd. Ústí nad Labem: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Ústí nad Labem, 2004, s. 14.

SVEJKOVSKÝ, Jiří. *Geologie Podbořanska*. [Bílina]: Bílinská přírodovědná společnost, 2009. Edice Bílinské přírodovědné společnosti. s. 6 – 7, s. 13.

VLČEK, Pavel. *Ilustrovaná encyklopedie českých zámků*. 1. vyd. Praha: Libri, 1999. s. 151.

VLČEK, Vladimír, ed. et al. *Zeměpisný lexikon ČSR. Vodní toky a nádrže*. Vyd. 1. Praha: Academia, 1984. s. 152.

Prameny

Ak KD: Archiv kroniky Krásného Dvora, *Obce našeho okresu, část osmašedesátá – Krásný Dvůr*, 4. 2. 1993 (výstřížek); *Historie parku v Krásném Dvoře, Očima zahradního architekta – 1*, leden 1996 (výstřížek); *Historie parku v Krásném Dvoře, Rekonstrukce v letech 1983 – 1986 - 2*, leden 1996 (výstřížek).

AM: Archivní mapy [online] Dostupné z URL: http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/main/cio_query_01.html?mapno_cm=c3529-1/ [cit. 2015 – 12 - 20]

NA Fdk: Národní archiv, Fideikomisy, kart. 1173; kart. 1180; kart. 1187; kart. 1195.

NA SPS: Národní archiv, Státní památková správa, kart. 266; kart. 267.

RBM: Emler, Josef. *Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars II, Annorum 1253-1310*. Pragae: Typis Grégerianis, 1882. 1483 s. [online] Dostupné z URL: <http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&cat=8&bookid=132&page=732/> [cit. 2016 – 2 – 8]

UDU AV ČR: Ústav dějin umění Akademie věd České republiky, sig. W-A-N/510/30.

SOka Jindřichův Hradec Vs.: Státní okresní archiv Jindřichův Hradec, Velkostatek Krásný Dvůr, kart. 138 – 139, sign. VI. B beta.

SOka Louny: Státní okresní archiv Louny SMP, inv. č. 119.

Internetové zdroje

Alexander von Dörnberg [online] Dostupné z URL:

https://de.wikipedia.org/wiki/Alexander_von_D%C3%B6rnberg/ [cit. 2016 – 6 – 29]

Bedřich Bernau [online] Dostupné z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Bed%C5%99ich_Bernau/ [cit. 2016 – 6 – 28]

Boží muka [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/bozi-muka/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Brody [online] Dostupné z URL:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Brody_\(Kr%C3%A1sn%C3%BD_Dv%C5%AFr\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Brody_(Kr%C3%A1sn%C3%BD_Dv%C5%AFr)) [cit. 2016 – 4 – 14]

Čínský pavilon [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/cinsky-pavilon/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Deutsche Biographie – Kleist, Franz, Alexander von [online] Dostupné z URL: <http://www.deutsche-biographie.de/sfz42661.html> [cit. 2016 – 2 – 9]

Emanuel Max [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Emanuel_Max/ [cit. 2016 – 6 – 28]

Eugen Černín [online] Dostupné z URL:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Eugen_Czernin_\(JUDr.\)/](https://cs.wikipedia.org/wiki/Eugen_Czernin_(JUDr.)/) [cit. 2016 – 6 – 29]

Eurobydleni.cz [online] Dostupné z URL: <http://www.eurobydleni.cz/zamek-na-pribramsku/detail/4782257/> [cit. 2016 – 4 – 10]

Florin (rakousko – uherský zlatý) = 120 Kč při současné ceně stříbra [online] Dostupné z URL: https://cs.wikipedia.org/wiki/Rakousko-uhersk%C3%BD_zlat%C3%BD/ [cit. 2016 – 2 – 11]

Gloriet [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/gloriet/> [cit. 2015 – 12 – 22]

GOETHE – JAHRBUCH 2007, str. 236 – 241 [online] Dostupné z URL: <http://www.goethe-gesellschaft.de/download/jahrbuch/9783835321977.pdf/> [cit. 2016 – 4 – 10]

Goethův dub [online] Dostupné z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Goeth%C5%AFv_dub/ [cit. 2016 – 4 – 11]

Goethův pavilon [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/goethuv-pavilon/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Gotický templ [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/goticky-templ-1/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Hájovna [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/hajovna/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Holandský statek [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/holandsky-statek/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Jan Quirin Jahn [online] Dostupné z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Quirin_Jahn [cit. 2016 – 2 – 9]

Jednotky.cz – převody jednotek [online] Dostupné z URL: <http://www.jednotky.cz/> [cit. 2016 – 2 – 9]

Joachim von Ribbentrop [online] Dostupné z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Joachim_von_Ribbentrop/ [cit. 2016 – 4 – 16]

Krásný Dvůr [online] Dostupné z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Kr%C3%A1sn%C3%BD_Dv%C5%AFr [cit. 2016 – 2 – 8]

Lednicko – valtický areál [online] Dostupné z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Lednicko-valtick%C3%BD_are%C3%A1l/ [cit. 2016 – 6 – 28]

Městečko Radonice Dostupné z URL: <http://www.obec-radonice.cz/> [cit. 2016 – 4 – 14]

Město Maš'ov [online] Dostupné z URL:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Ma%C5%A1ov/> [cit. 2016 – 4 – 14]

Městys Nepomyšl [online] Dostupné z URL:

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Nepomy%C5%A1l/> [cit. 2016 – 4 – 14]

Návrh plánu péče o park v Krásném Dvoře [online] Dostupné z URL:

http://www.usteckykraj-priroda.cz/files/files/plan_pece_Krasny_Dvur_2014.pdf/ [cit. 2016 – 4 – 10]

Němčany [online] Dostupné z URL:

[https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C4%9Bm%C4%8Dany_\(Kr%C3%A1sn%C3%BD_Dv%C5%A1r\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C4%9Bm%C4%8Dany_(Kr%C3%A1sn%C3%BD_Dv%C5%A1r)) [cit. 2016 – 4 – 14]

Obelisk [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/obelisk/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Obnova novogotického templu [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/obnova-novogotickeho-templu/> [cit. 2016 – 2 – 8]

Pamětní deska [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/pametni-deska/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Panův templ [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/panuv-templ-1/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Podlahy [online] Dostupné z URL:

<https://books.google.cz/books?id=OXhVAgAAQBAJ&pg=PA17&lpg=PA17&dq=k%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1+podlaha&source=bl&ots=ThCZKK2ROz&sig=fqAYKZcM8r6KaCG0XyimyKUQwkc&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjJuNOGwobMAhWINJoKHWYECjkQ6AEIMzAF#v=onepage&q=k%C5%99%C3%AD%C5%BEov%C3%A1%20podlaha&f=false/> [cit. 2016 – 4 – 10]

Poustevníkova rokle [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/poustevníkova-rokle/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Průhonický park [online] Dostupné z URL: <http://www.pruhonickypark.cz/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Ptačí voliéra [online] Dostupné z URL: <http://www.krasny-dvur.cz/zamecky-park/ptaci-voliera/> [cit. 2015 – 12 – 22]

Studny DOLEŽEL A Janíček [online] Dostupné z URL: <http://www.studnyolomouc.cz/cenik/> [cit. 2016 – 4 – 11]

Walter Runciman [online] Dostupné z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Walter_Runciman/ [cit. 2016 – 4 – 16]

Zdeněk Wirth [online] Dostupné z URL:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Zden%C4%9Bk_Wirth/ [cit. 2016 – 6 – 29]

Přílohy

Obrazové přílohy

Obrázek 1a - Průhled lipovou alejí (1,3 km od zámku – foto: autor, současnost 20. 2. 2016)

Obrázek 2a - Pohled na důl u lipové aleje (1,3 km od zámku – foto: autor, současnost)

Obrázek 3a – zámek (současnost – foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 4b - zámek ve třicátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 5a - letecký pohled na francouskou zahradu s jízdnou a oranžerií (vpravo, zdroj: Krásný Dvůr [online] Dostupné z URL: <http://www.krasnydvur.cz/> [cit. 2016 – 6 – 28])

Obrázek 6a - letecký pohled na zámek a část parku (zdroj: Krásný Dvůr [online] Dostupné z URL: <http://www.krasnydvur.cz/> [cit. 2016 – 6 – 28])

Obrázek 7a - Goethův dub na hrázi Podzámeckého rybníka (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 8b - Goethův dub ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 9a - Ptačí voliéra (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 10b - Ptačí voliéra ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 11a - Pamětní deska (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 12b - Pamětní deska ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 13a - Duby u Panova - Velkého templu (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 14b - Duby u Panova - Velkého templu ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 15a - Panův templ (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 16b - Panův - Velký templ ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 17a - Boží muka za Panovým templem (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 18a - terasa Velkých kaskád (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 19a - rybník Snílek (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 20b - rybník Snílek ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 21a - Velký rybník (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 22b - Velký rybník s Malým vodopádem ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 23a - stavídko Velkého rybníka v místech Rybárny (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 24b - Rybárna ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 25a - Gloriet - Malý templ (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 26b - Malý templ ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 27a - Obelisk (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 28b - Obelisk ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 29a - Milovka (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 30b - Milovka ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 31a - Velká louka u Gotické věže (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 32b - Velká louka u Gotické věže ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 33a - Gotická věž (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 34b - Gotická věž ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 35a - Holandský statek (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 36b - Holandský statek ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 37a - Čínský pavilon (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 38b - Čínský pavilon ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 39a - Barokní hájovna (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 40b - Barokní hájovna v roce 1908 (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 41a - Lusthaus - Gloriet - Goethův pavilon (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 42b - Lusthaus ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 43a – Rokle Rachel - Pomník padlých (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 44b – Rokle Rachel - Pomník padlých ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOKA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 45a – Rokle Rachel - Eremitáž (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 46b – Rokle Rachel - Eremitáž ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

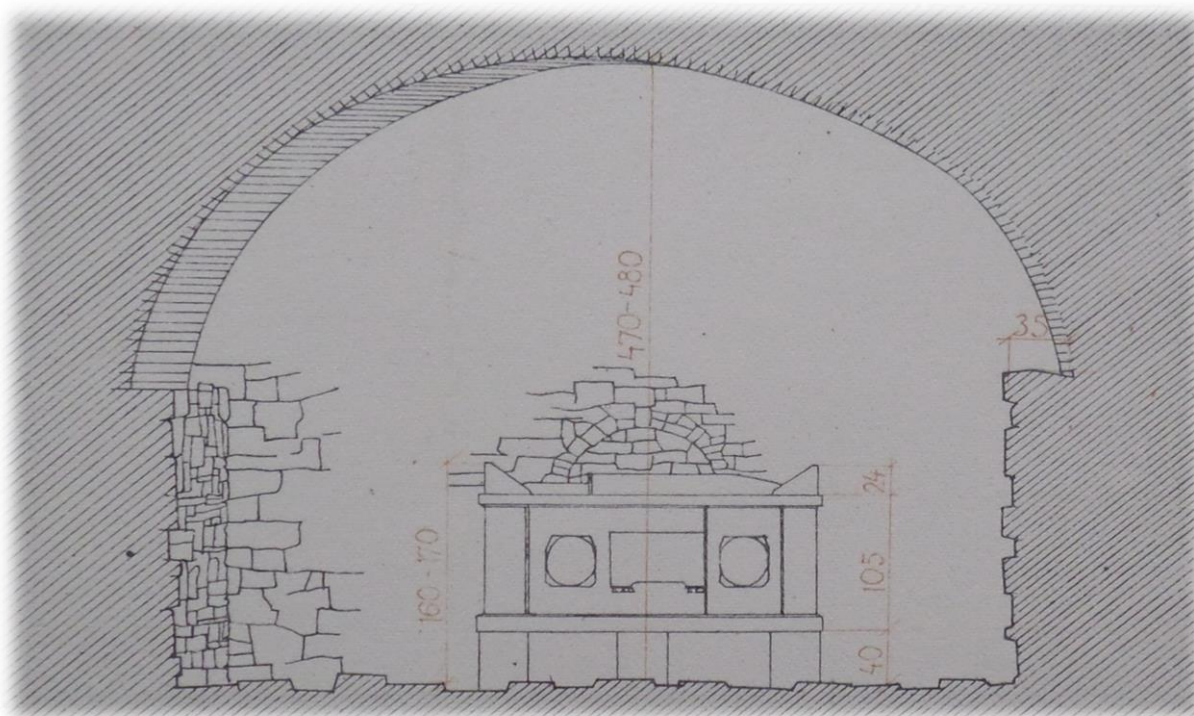
Obrázek 47a - Rokle Rachel - zarostlý vchod do chodby pod kostelíkem (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 48b - Rokle Rachel - Kostelík ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 49a - Rokle Rachel - ústí do jeskyně se sarkofágem (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 50b - Rokle Rachel - jeskyně se sarkofágem na skice z roku 1954 (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 51a - Hrabčící studánka (foto: autor, 30. 7. 2015)

Obrázek 52b - Podzámecké rybníky ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Obrázek 53b - zámek s francouzskou zahradou ve dvacátých letech 20. století (zdroj: SOkA Jindřichův Hradec, Vs. Krásný Dvůr, kart. 139, sign. VI. B beta.)

Mapy

Obrázek 54 - mapa1 (cesta autora parkem)

Obrázek 55 - mapa2 (cesta Franze Alexandra von Kleista parkem)

Obrázek 56 - mapa3 (cesta Johanna Quirina Jahna parkem)

Obrázek 57 - mapa4 (cesta Bedřicha Bernaua parkem)

